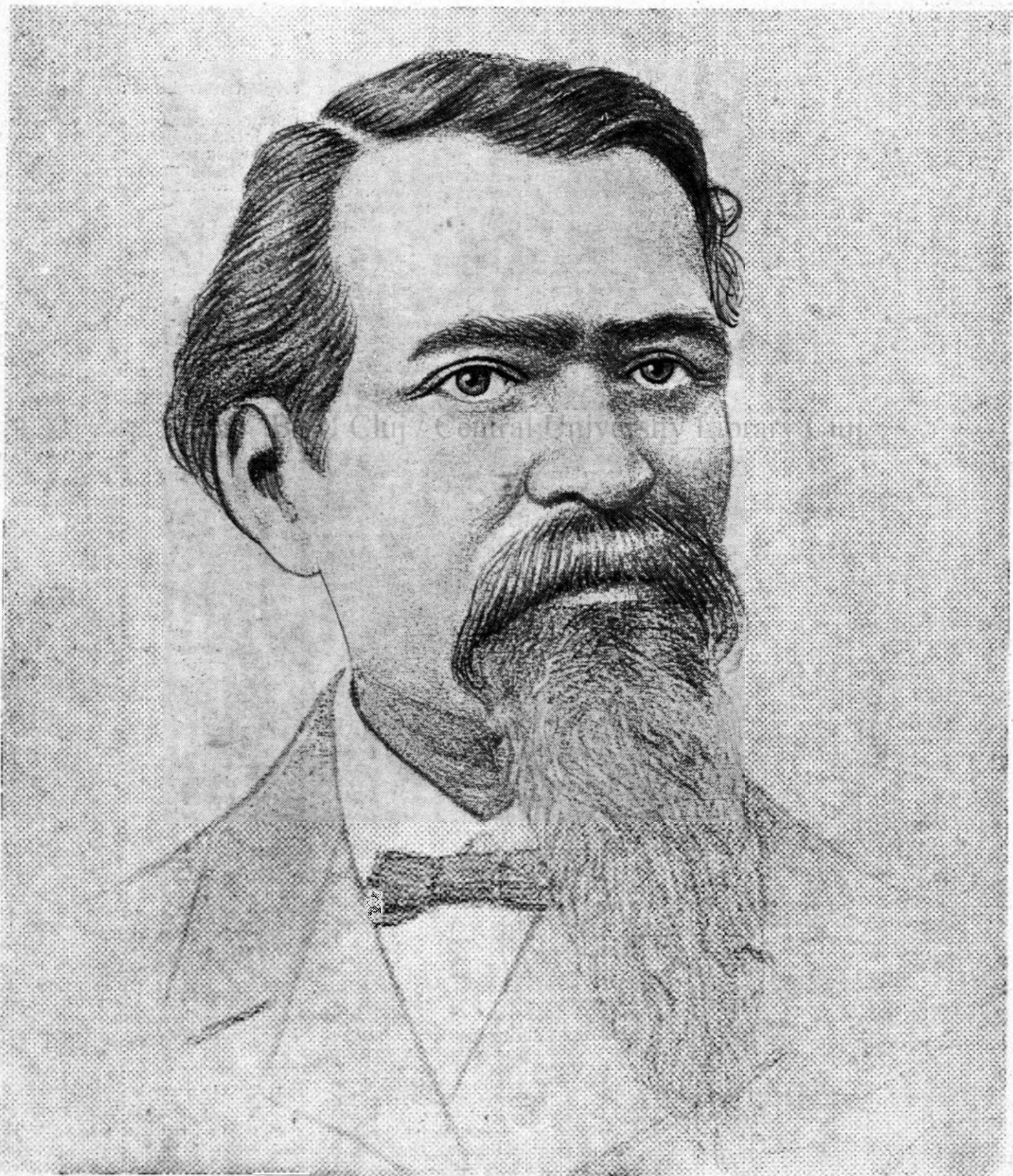

Universul Literar

Anul XLV Nr. 51

15 Decembrie 1929

5 Lei

PETRE ISPIRESCU

Cititorii

PETRE ISPIRESCU

1830 — 1892

de PAUL I. PAPADOPOI

Printr-o latură a existenței sale pământești, Petre Ispirescu, face parte din șirul marilor umbre: A. Pann, Eliade Rădulescu, C. A. Rostti (cu care a și colaborat în această direcție) — pionii introducerii celui mai democratic și mai comod mijloc de comunicare sufletească (asa am numit meșteșugul tipografic) la noi. Mai mult decât toți aceștia însă, el a cunoscut cel mai de aproape îndeletnicirea nobilă de umil duhovnic al sufletelor înzestrate, dublată cu aceea de factor de legătură dintre acestea și cei mulți, căci, înainte de a patrona, el s'a încredințat, de copil, (și asta tocmai pentru că era un copil sărac și împovărat) uceniciei zăului de care (soarta a vrut așa), nu s'a putut despărți în ruptul capului. Ne vedem puși, în felul acesta, în fața unei noi și sfâșietoare tragedii, trăite: un suflet înzestrat care — în loc să urmeze calea înflorită, (deschisă mai ales sufletelor înzestrate) calea cărții și a culturii oficiale, care l-ar fi putut duce la obligații sociale compatibile cu daturile ce-l înzestrau, se închide, de timpuriu, ca o floare fără lumină sortită să dispară, sau — poate — numai să decline, să degenezeze, să tânjească.

Este tocmai ce face caracter za Delavrancea (Revista română), ca o glumă rea a soartei care — de foarte multe ori — aruncă talente neîndoite și spirite bogate înzestrate în mijlocul ocupațiilor nu numai prozaice însă manuale, păgubitoare și distrugătoare propriilor lor înclinațiuni sufletești — ridicând în schimb, am putea, adăoga noi, atâtea nulități: patente la posturi de răspundere și grea cumpănă pentru destinele unui neam. Și de aici conciziunea uimitoare a biografiei acestui învins care „din 57 de ani, a muncit necontent 45... cu talent și cu cinste și n'a ajuns nimic... a trăit strâmtorat și a murit sărac... a răbdat și a înghițit din sec orice răvnă... silindu-se a se perfecționa re sineși și a desvolta, după ale lui mărgenite mijloace, răsnândirea și îmbunătățirea acestei arte în țară" (1).

Și o altă prețioasă mărturisire: „ziua era om al meseriei sale prin care a trecut încet și treptat, ca ucenic, ca zețuitor, ca șef de atelier, ca tovarăș și... ca stăpân...“ (Al. Odobescu). Ceva mai mult, chiar în această ultimă calitate, când, oricum, și-ar fi putut permite luxul unei odihne bine meritată, Petre Ispirescu patronul, petrecea zile întregi, muncind „alături de ceilalți lucrători“, spre a hrăni. „printr-o muncă încordată, o familie numeroasă“ (Dr. I. Urban-Iar-nick).

În felul acesta — se poate foarte bine afirma că „viața lui curge și se curmă în mirosul de plumb și de întdelemn, în aerul greu al celei mai căinoase munci, în urneli, în culegere de litere, în paginări și corecturi“. (1).

Și ca urmare, iată acest portret: „chipul bătrânului povestitor... în anii din urmă... era galben ca (de) ceara; privirea lui blândă, umbrită și pierdută

sub acoperișul stufos al sprâncenelor, glasul mângâietor, tăiat de atâtea muncă și tăcere, de atâtea cetire de manuscrise, de atâtea corectări de cuvinte și îndreptări de fraze. (1).

Și finalul fatal: „Viața plumbului și a fontei îi împuținează, îi dămică, și îi sfărâmă stânta lui viață“. (1).

La tragedia inițială a unei orientări nefirești se adăoga, prin urmare, o a II-a, aceea a sbuciumului continuu, a marelui suferințe singura care (dacă se poate zice așa) i-a variat viața, întovărășindu-l, ca o devotată prietenă și alinaătoare duiosă a celor aleși, din pragul nașterii până după moartea năprasnică, și amăgindu-l cu ale ei istovitoare daruri.

Iată din ce cauză în modesta persoanei sale vedem, mai ales, o imensă suferință: suferința incommensurabilă și sfâșietoare a muncii silnice, necontenite și rămase necunoscută pentru întreținerea uneia din cele mai împovărate gospodării.

Și măsura tragicului se întrece pe sine, atunci când ne aducem aminte că — totuși — acest meșter tipograf, care putea oricând, în alte împrejurări de viață, ajunge, își ascultă cu evlavie glasul lăuntric al sufletului supus unei dureroase chirceli, cetind și mai ales „scriind la povești și la basme“ (2). „seara târziu, după cina în sântul numeroasei sale familii... (când) toți ai lui dormiau în jurul, el se deștepta și pe la miezul nopții, la lumina lămpii, scria 3—4 ceasuri de rând, adăogând astfel, osteneala unei noptatece lucrări literare, la oboseala ocupațiilor sale industriale de peste zi“ (3).

E, fără îndoială, aici o mare învățatură pentru atâtea cari astăzi, cu toate înlesnirile pe care o civilizație de secole li le oferă, nu găsesc totuși destul timp pentru lucrurile serioase. Petre Ispirescu nu putea face parte dintre aceștia, căci, în momentele libere, „el lucra la învâțirea minții sale cu noțiuni și cunoștințe folositoare și mai cu seamă la satisfacerea acelei aplecări din fire, aplecare norocoasă și originală ce-l îndeamna mereu a-și pune pe hârtie poveștile...“ (4).

Firește că și o a doua învățatură nu poate fi neglijată: apa vijelioasă a adevăratului talent nu poate fi, prin nimic, stăvilită. Tot așa cum razele binefăcătoare ale soarelui nu vor putea fi, nici odată, acoperite sau înlăturate de mână omenească.

Că o asemenea existență nu putea să dăinuească prea mult — e dela sine înțeles. În puterea vârstei și în plinătatea talentului, Petre Ispirescu învinge suferința, trecând din lumea dezarmoniei sociale — din cauza căreia se muncise atâtea — în dimineața zilei de 25 Nov. (3 Dec.) 1892 când, după o astfel de încordare sufletească, el cădea „trăsnit de o subită congestie cerebrală“. (2).

Negreșt că o operă literară, produsă în asemenea excepționale împrejurări,

merită, din partea cercetătorului și mai multă atențiune și destulă îngăduință: suferința care a patronat la nașterea ei, lacrimile cu care au fost udate mâinile obosite, cu care a fost îmbrățișată, sângele cu care a fost scrisă, crizele care i-au marcat diferitele etape — dau dreptul la aceasta. Toate acestea îl pot îndreptăți să solicite, din partea cititorilor, nu numai decât o bunăvoimță nejustificată și nemeritată, dar desigur destulă atențiune, multă grijă și permanent interes pentru această operă care nu doboră o înăptuire literară, dar și un eloquent caz de eroism social.

Și totuși nu acesta e cazul cu Petre Ispirescu care, prin felul cum s'a manifestat în spinosul domeniu al scrisului, a reușit numai să se impună, să devină permanent, dar să illustreze de minune o latură (și nu dintre cele lipsite de interese) în istoria scrisului românesc.

Și valoarea operei crește cu atât mai mult, cu cât nimeni, nici un critic de nicăieri nu s'a grăbit s'o impue și prezentând-o în mod insinuant în ochii celor nededați cu realizările de artă. N'au lipsit totuși dela serbarea de consacrare a lui Ispirescu doi factori hotărâtori: publicul — din mijlocul căruia își adunase comoriile, acest mare judecător care, în ciuda tuturor improvizărilor, știe să aleagă și se pricepe să eternizeze — și celălalt, tot atât de suveran în materie de aprecieri — timpul. Ei au contribuit ca opera lui Ispirescu (partea cea mai rezistentă din ea: Basmele și Legende), să învingă vântul contemporaneității, să dureze și să pară astăzi tot atât de tânără și de nouă, de interesantă și încheagată ca atunci când a scris-o. E un omagiu pe care acești critici, neînduplecați și dezinteresați i l-au adus — cu atât mai mult cu cât adevărata critică s'a ferit să atingă în vreun chip personalitatea duosului și modestului povestitor. E un nou capitol care se deschide, talente pe care critica le-a tăcut.

Și o nouă împrejurare: cu atât mai bine ese în evidență valoarea acestei opere, astăzi atât de prezentă în librării și pe mesele de lucru ale adevăraților cititori — cu cât ea nu se remarcă nici măcar prin extensiune, prin numărul mare de volume. Vorbește și aceasta de la sine. O, dacă ar înțelege o mulți dintre cei cari cred că — până la 28 de ani — trebuie să fi coborât nivelul cetitului cu cel puțin 3—4 volume.

Dar să privim în însăși opera lui Ispirescu:

E scrisă într-o formă neaoș românească, limpede, curgătoare, poporană și mlădioasă, bogată și nouă — nu însăși haina în care poporul îmbrăcase basmele, poveștile, legendele și snoavele

1) B. Delavrancea în „Revista nouă“ I. 3.

2) În „Viața nouă“. XVII. 3—4.

3) În „Cuv. rostită în șed. Ac. Rom. din 11 (23) Dec. 1887.

pe care el le-a cules și s'a hotărât să le publice.

Nu e vorba prin urmare de o reproducere a însăși graiului acestor culegeri și de o desbrăcare în însuși momentul ranscrierii în material extern asemănător, dar diferit de acela al primei lor exteriorizări. Ne convingem de acest lucru citindu-i operele a căror fabulare a fost nici odată românească, nici poporană, căroră, prin urmare, el, cel dinlăun, a trebuit să le dea înfățișarea exterioară, aceea „zestre”, care ne provoacă „o deosebită mulțămire”. (Pref. la Ist. lui Ștefan cel Mare în bibl. românească). În felul acesta el a făcut minunea de a fi transformat — numai prin ajutorul graiului pe care-l stăpâna și cu om și ca artist — „anticele povești păgânești ale Elinilor” în „adevărate basme românești”.

În această repede desbrăcare și reînbrăcare în haina curatului graiu românesc stă tot talentul excepțional al lui Ispirescu și în același timp, motivul care ne îndeamnă să-l luăm dintre folcloriști și să-l considerăm mai de grabă, un valoros reprezentant al curentului poporan. Ca fond — e adevărat — de multe ori el nu face decât să înregistreze creațiunile muzei poporane, forma însă, aceea care... constituie adevăratul titlu de glorie, face din el nu numai un dibaciu manuiitor al verbului curat și naiv rustic, dar un adevărat creator, acela care, la fel cu Creangă, a știut să-l ridice la rangul de limbă literară generală.

Didactic — prozică și căreacum tendințioasă ne apare el în tălmăcirile legendelor păgânești pe care le scrie tocmai pentruca, prin ajutorul lor, să lămurească „pe acela dintre cetitorii români cari nu sunt tocmai cărturari adânci, asupra unei multimi de nume, de cuvinte și de zicători străine, pe care, în timpul de acum, le întrebuițează mereu scriitorii noștri prin gazete și prin felurite cărți. (Al. Odobescu: Povestirile unchișului sfântos, vol. II).

În general opera lui Ispirescu prezintă următoarele caractere: o parte din ea este poetică și ușor folcloristică în fond, poporană în formă, cealaltă prozică, exotică în fond — tot poporană în formă.

Prin ambele el trebuie să nu numai cunoscut, dar admirat, — pentruca, dacă deaproape cunoaștere a vieții sale ne pune în față un erou al muncii, al suferinții și al talentului — cercetarea acestuia ne atestă existența, la acest tipograf, a unui suflet de adevărat artist, om de cultură și iubitor al acelor din mijlocul cărora — ea o adevărată, dar modestă țâsnire, eșise.

PAUL I. PAPADOPOI

adevarate

despre amintirile

lui P. Ispirescu, rămase nepublicate și — probabil — pierdute. Delavrancea scrie:

În ele „se vede scriitorul care iubeste Natura, marele dascăl al tuturor cari au avut darul de a fi scriitori, muzicanti, pictori, sculptori și arhitecți. Cum a văzut pe Vodă Bibescu, cum a învățat carte, cum se jucă, cum asculta basme, cum spunea ghicitori și câte drăcii copilărești se petreceau, pe la 1840, toate le arată minunat scriitorul *Basmelelor române*”.

Iar Odobescu adaugă că erau scrise „cu o naivă și plăcută simplitate”.

coincidență

Tot din „nevrologul” pe cari i-l înclină Delavrancea în „Revista nouă”: „... nu pot încheia aceste rânduri decât cu apropierea tristă și fatală dintre sfârșitul celui din urmă basm scris pentru „Revista nouă” și... acela al blândului Ispirescu:

„În tot volumul lui... cele 33 de basme se termina cu fraza: și *neleacu pe-o șea și vă spui d-voastră așa*. Numai cel, de pe urmă... se sfârșeste cu: *să trăiască și cel care-a spus*”.

Și Delavrancea adaugă: „Bietul Ispirescu! Trei zile, după ce ne-a citit această frază, și-a dat obstescul sfârșit”.

o prevestire

s'ar găsi și în altă operă, rămasă necunoscută a lui Ispirescu, „Războiul nostru pentru neatarnare” pe care moartea nu l-a lăsat s'o termine. Cele câteva pagine, stropite încă cu lacrimile celor ce, cu câteva ore în urmă, plângea pe soțul și pe părintele lor, increment, rece în somnul de veci — primite de Al. Odobescu, se sfârșesc — curioasă coincidență — cu o descriere a doinului național de după luarea Griviței”.

despre „Doamna Românilor”

vorbesc P. Ispirescu în acest paragraf. Ni se zice anume că: „...le întrecea pe toate în milă și în bunăvoință. Cerceta toate spitalele pe rând și găsea câte-o vorbă de mângâiere să zică fiecăruia. Chiar în palatul domnesc înființase un mic spital unde, câțiva răniți, erau îngrijiți de dânsa”.

„Cu sorțul dinainte, alb ca lebedeaua, în toate diminețile își cerceta răniții și apoi mai găsea timp să cerceteze și alle spitale. Și, pentru aceea, cu drept cuvânt, îi s'a zis: Mama suferinzilor și Providența Răniților”.

ultima dorință

Din lucrarea lui Ispirescu, neterminată și aceasta, intitulată: „21 Iunie 1883”.

„Nicio ceremonie și nicio cheltuială zadarnică să nu mi se facă la înmormântare. Nu voi să mi se cernească casa, nu voi pompe funebre. Un preot într-o căruță să mă ducă la cimitir. El să-mi cetească cele spre înmormântare... Nu voi invitațiuni. Cei câțiva cari vor fi ținut la mine, vor veni ei și neinvitați.

„Tot ce-ar fi să se cheltuească pentru înmormântarea mea, să se păstreze mai bine pentru copilașii mei cei mici cari rămân necăpuțiți”.

trei rugăminti

face P. Ispirescu prin aceiași scriere:

1) urmașilor — să-i continue tipografia, silindu-se a o aduce în stare înfloritoare;

2) creditorilor — să arate „pentru memoria mea, urmașilor mei — aceiași bunăvoință ce mi-au arătat și mie”;

3) scriitorilor Odobescu, P. S. Aurelian, Brânză și Tocilescu, membrii ai Academiei Române: „să aibe milă de copilașii mei și să-i proteagă, Procurând de lucru tipografiei, să fie siguri că oasele mele se vor odihni în pace în mor-

mânt, iar d-nealor vor găsi mulțumirea sufletească de a fi ascultat rugăciunile unui cunoscut cu care aveau dese relațiuni în viață și, pe cât a putut, el i-a satisfăcut”.

(Adunate de P. I. P.)

NOTE BIO-BIBLIOGRAFICE

Născut la 1830, în vremea marilor mișcări de renaștere culturală, Petre Ispirescu moare la 3 Dec. 1892, adică trei ani după marele Creangă — cu care se aseamănă atâtă, Bucureștean prin naștere, Ispirescu nu cunoaște decât învățământul primar, după care e împins spre meșteșugul tipografiei pe care îl va păstra toată viața, silindu-se a se perfecționa pe sineși și a desvolta, după ale lui mărginite mijloace, răspândirea și îmbunătățirea acestei arte în țară. (Delavrancea).

Iată — după Odobescu — câteva date din cariera tipografică a lui Ispirescu: „La 14 ani lucrător în tipografia Carcalechi; după Unire, director al tipografiei Naționale. Dela 64 director al tipografiei lui C. A. Rosetti. După doi ani, în unire cu Sc. Walter și cu Fr. Göbl deschide tipografia *lucrătorilor asociați*”.

E — apoi — numit director al „Imprimeriei Statului”, demnitate pe care o va părăsi în 1868 când întemeiază „Tipografia Laboratorilor români”.

Scrieri: a) CULEGERI:

Legende sau Basmele Românilor 2 volume: I, tipărit în fascicule, cu un adăos de *ghicitori și proverburile* și o introducere a lui B. P. Hașdeu la 1872, 1874, 1876; al II-lea, cu o prefață a lui V. Alexandri, la 1882;

Snove sau povești populare, două broșuri: la 1873 și 1874;

Pilde și ghicitori, fabule, 1885;

Basme, snove și glume, Craiova, 1885;

Popul. Crăciunului, București 1886;

POSTUME:

Jocuri și jucării de copii în „Biblioteca poporană a „Tribunei” din Sibiu;

Basme române adunate din gura poporului. Ed. Samitca din Craiova.

b) ORIGINALE:

Isprăvile și viața lui Mihail Viteazul, București, 1876;

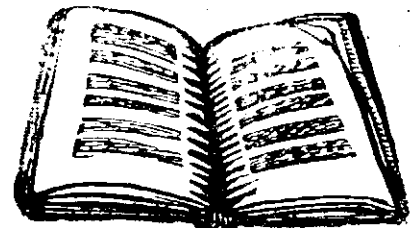
Ștefan Vodă cel Mare și Bun...

Din poveștile unchișului sfântos, basme păgânești, cu o prefață de Al. Odobescu. București 1879;

c) INEDITE (după informațiile date de Delavrancea și Odobescu):

Amintiri despre copilăria sa: *Războiul nostru pentru neatarnare; Doamna Românilor* (Regina Elisabeta); *21 Iunie 1883*, toate rămase complet necunoscute.

P. I. P.

P O E Z I E

AL. T. STAMATIAD

SUFLET BOLNAV

(M. MAETERLINCK)

*Mi-e sufletul atât de trist,
E-atât de trist și obosit,
De toate'n lume e-obosit,
E trist și obosit de viață,
Așterne-mi mâinele pe față.*

*Logodnică mult-așteptată,
Așterne-mi mâinele pe față
Să simt răcoarea lor de ghiață;
Așterne-mi mâinele pe față*

*Ca niște îngeri mici de ghiață-
Sărută-mi pleoapele-obosite,
Afară râde caldul soare,
Vreau să trăesc sub caldul soare;
Sărută-mi ochii plini de vise
In care se deschid abise,*

*In care lebede bolnave
Abia vâslesc, ca pe o mare.*

*Fără speranță de scăpare;
In care se-oglesc spitale
Și mor tăcute roze pale.*

*Logodnică mult așteptată,
Așterne-mi mâinele pe față
Ca niște îngeri mici de ghiață,
Privirea mi-este obosită
Ca o câmpie vestejită.*

ODAIA

*In seara asta umbre coboară aspre, grele,
Și noaptea își ridică grăbit astralul stor;
— Xavier de Maistre, meșter cu sufletul sonor,
Incepem iar „Voiajul in juru-odăii mele!“...*

*Imagini puerile, ad-hoc improvizate:
Aceaș Giocondă cu zîmbetul fatal..
Un pat de nuc... O lampă... perdele de percal..
Estampe... Bibelouri... portrete demodate...*

*Plutese în atmosferă amantii din Murger:
Mimi, Rodolphe... Iar noi, cu gândul dus departe.
Trezian din nou iubirea și visurile ce
In suflet dorm presate ca frunzele în carte...*

ALEXANDRU BILCIURESCU

POEZIE MINORĂ

*Au venit trei zâne,
Scânțieri de spadă,
Lapte și miresme,
Pufuri de zăpadă.*

*Și mi-a dat sirena,
(Zâna cea mai albă)
Frământarea mării,
Prinsă într'o salbă:*

*Vrăjitoarea verde,
(Zâna cea mai bună)
Mi-a țesut poteca'n
Funigei din lună.*

*Zâna cea de-a treia,
(Ingerul cel mic)
Nu mi-a spus o vorbă,
Nu mi-a dat nimic...*

TRAIAN IONESCU

NINGE...

*Este frig și întuneric, viscoleşte,
Cerșetor și câine s'au ascuns în pripă,
Sufletul certat cu viața zăbovesțe,
Uită tot ce e minciună pentr'o clipă.*

*In taverna, cea mai neagră, chiar acolo,
Azi pătruns-a printre grații trist melancolia.
Un borfaș, adus de viscol, cântă „solo“
Nenorocul lui în viață și copilăria.*

*Iar ceva mai la o parte, lângă sobă,
Zdrențe numai, un copil cu față suptă,
Zgribulit, cu ochi de sticlă, stă de vorbă
C'o pisică, arătându-i haina ruptă.*

*Fulgi ușori și gânduri multe
Oad de sus și-acopăr toate,
Dumnezeu din cer s-asculte
Poate vine 'n astă noapte.*

ALEXANDRU BIBESCU

DOINA

*Vorbesc prin mine șiruri lungi de neamuri
Ce s'au pierdut în neagra 'ntunecare,
Și-am fost a oropsiților cântare.
Și dreapta ce purta a țării flamuri.*

*La glasul meu un neam întreg tresare
Și se 'nfioară a crângurilor lamuri,
Căci port în pieptu-mi freamătul de ramuri
Și psalmii ruginitelor altare...*

*Nu sunt a nimănni — și-a tuturoră, —
Și știu s'alint alecnuul fiecărui;
In ritmul meu mai sprinten saltă hora.*

*Iar glia-aduce roadă mai bogată:
Vieții focul sacru eu îl dărui
Și m'am născut cu neamul meu odată.*

DUMITRU OLARIU

DOMNUL VARTIC

de D. IOV

Urcam, în dimineața Sfântului Simion Alpinic, ulița Trei-Erarchilor, cuprins de teama de necunoscut ce mă chinuia în ziua Sfintei Marii, când am venit la școală la învățătură. Răcoarea zilei de 1 septembrie o simteam în spate și în suflet. Urcam parcă spre un țintirim unde trebuia să îngrop copilăria și viața de război trăită în libertate și în mireasma impurilor.

În dreptul caselor lui Cristea Anghel am oprit să mă uit în urmă. Bruma amarei să topia pe-acoperișuri și buriele lacramau. Copiii, cu pietrele prin ate gardurile, urcau la școală. Ghiozanele le băteau toba în spate de câteori plecau după pietre. Nu cunoșteam pe meni și mă temeam de fiecare.

În privelește, umedă de brumă, care desfășura, mi se desprindea din suflet și vedeam căsuța noastră dela „Coș-Gârlei” din Flămânzi și pe mama, prispă, cu bărbia sprijinită în podul lmei, cu chipul ei frumos și dulce de brănică, cu ochii umeziți și gândul cător spre „odori mamei... fetița mamei... curor mamei...”. O vedeam... și în lacrimă dorurile... Vedeam satul eu, cu țintirimul din margina unde înlăta tata, cu școala unde într-o oază grămădiam trei clase, cu elevii imitați toamna, cu sălute noi și căltoase... Și tașca mea, croită din macat, înă cu fel de fel de cărți, de mă curmau erile: ceaslovu, visu Maicii Domnului, stolia, calendaru pe 150 de ani, zodie... Sfinte amintiri: roua mugurilor mei mele!..

Urcam... Din dreptul caselor lui Antone de cârmă la dreapta, pe-o gură de zid mărginită de o cărămidă, înțos, și de-o încălțitură de cătină, la stânga, am intrat într-o ogradă mare, fără împrejmuire, ca într-o gospodărie părăsinită, de vădană. Scail voi, ești scormoneau capetele lor de puf și au să plătască, pe adierea toamnei, samă cenușie. „Ca la noi la Flămânzi, pe margina șanturilor”, gândiam în ogradă ruină, cu flori și tristețe: o clădire părăsită, cu acoperișul neat de vremuri, cu pereții coșcoviți suruți, rugenți, de ploaie. Spre răpaș-Erarchilor o rămășiță de zid cu amidă măcinată de umezala, părea încă însângerată. Și în golul acesta a hotăr, spre strada Mare, biserica Erarchilor străjuia, cu soarele pe ea, gătită în aur și în horbote de război. Mi-am făcut cruce și am zis: amne-ajută.

În fața unei clădiri bătrâne, cu etaj, zburcuiu copiii: Școala. Am privit înăcarul acesta gătit în strae mândre, senest și mă uitat și la mine: gros, cu obraji rumeni și umflați sănătate țărănească, cu haine largi lungi, de chimbrică, cu botine de cauciuc, cu gumă din care așeau, ca niște ne, firile.

Am străin de portul și jocurile celor. M'am strecurat cu frică și sfială între ei și am nătruns într-o sală înăroasă și rece ca un fund de pivniță. Nu am putut citi, deasupra ușii, în vârf: „clasa IV”. Am intrat cu teama care mai târziu am coborât întâia într'un cavou din cimitirul Eterni. O clasă lungă rece, cu pereți de piatră. În bănci — atunci am vădit întâia oară că să cheamă pînătre — erau numai câte doi școlari. Și fiecărui pupitru avea săpat într'un loc sau călămară, cu-n căpăcel de fier a-

coperiș. La noi la Flămânzi asemenea bănci nu s'au văzut.

În clasă erau puțini elevi. Am rămas în ușă nedumerit unde să mă așez. Mi se păria că toți se uită la mine și răd. Imi venia să plâng... Abia într'un târziu am văzut în fund pe unu: Petrescu Constantin, un băiat mare și rău. Îl cunoșteam că în timpul vacanții vindea ziare pe strada noastră și striga, cântând pe nas: E-ve-ni-mentu de mănă... E-ve-ni-mentu de mănă... M'am așezat lângă el cu-n colț de nădejde în mine: că mă cunceașă și mă va ocroti.

Odată așezat în bancă am început să mă gândesc la „Domn”. Cum o fi Domnu învățător de la oraș? Din cuvântul acesta „oraș” torceam toată spațimea și tremurul de care eram cuprins. Acum mi se păria că oameni mai buni ca „Doamna” Ciernei de la Flămânzi și ca „Domnu” Bănescu nu pot să fie, cu toată urechiala care ne-o trăgea uneori Doamna și cu liniile trase de Domnu la palmă, pe mușche, când intra și găsisia „clasa” plină de colb de nu putea răsufila.

După câteva minute, lungi cât un an, un clopoțel începu să câne pe sala întunecoasă ca o hruhă și îndată năvăliră în clasă școlarii. Iar când turnul Mitropoliei trimise opt bătăi prin fereastra deschisă, „Domnu” intră, cu catalecu în mână și se sui pe catedră. Atunci l'am văzut întâia oară pe „Domnu Vartic”. Un om nalt și frumos, frumos cum nu mai văzusem. Mustata mare, deasă, crescută în voce, dar bine răsucită, împodobia un obraz plin și alb. În nas bărbătesc, sculptat parcă de un meșter și niște ochi blânzi a căror culoare niciodată n'am cercat s'o stabilesc. Fără a fi luxos, era îmbrăcat elegant. Așa l'am văzut totdeauna: curat îmbrăcat, haina bine croită, cămașa coasă de hârtie și-avea un fel al lui anumit de a-și face cravata. De la el am deprins să disprețuiesc luxul, dar să am o tinută îngrijită.

Domnu Vartic după ce-și scoase ceasul de aur și-l puse pe marginea catedrei, strigă catalogu. Eram numai trei, veniți de la țară, pe care nu ne cunoștea. La fiecare din noi trei ne spuse: „Să căutați să vă siliti că voi aștepta de la țară sunteți tare slab pregătiți”. Dar așa de blând ne-a vorbit că mie deodată mi-a crescut curajul.

După o săptămână vedeam în Domnu Vartic un prieten. Imi plăcea că îndată ce suna clopoțelul intra, pune ceasul de aur pe catedră și pândia; cum să împlina ora, esia. Din obiceiul acesta al lui m'am obișuit să fiu punctual.

La sfârșitul unei eram socotit drept un elev bun. Și cum eram sărac și n'aveam bani de cărți, într-o zi mă chemat acasă, în strada Palat și mi-a dăruit o „Carte de Citire”. La acest dar mă gândesc ori de câte ori fac o fantă bună. „Cartea de Citire” a Domnului Vartic m'invățat să răspătesc în viață meritele și să le stimez.

Pe la sfârșitul lui Octombrie să lăsașe frig și într-o zi începu să fulgeriască. Venind la școală m'a întâlnit Domnu Vartic. „Tie nu ti-i frig?” — „Ba mi-i frig dar n'am palton”. Cum a intrat în clasă și și-a pus ceasornicul pe catedră, întrebă: „Galinescu i-aici?” Galinescu era fiul învățătorului de la Galata „Prezent” răspuse Galinescu. „Măine s'aducei mantaua care ți-a dat-o școala anu trecut. Te-ai făcut un leneș, n'o mai meriți. O s'o dau unui școlar sil-

tor”. A doua zi tatu lui Galinescu veni la cancelarie. Am aflat că s'a plâns că e sărac, că are o casă de copii... Dar Domnu Vartic, deși coleg cu el, n'a rămas neduplicat. A treia zi purtam o manta călduroasă, cu vipușcă albastră la gât și la manșete. De-atunci am înțeles că datorita unui om în viață este să fie drept. Și de câteori am avut prilejul, nu m'am abătut de la această învățătură. Și totdeauna mi-am spus: așa ar fi făcut și Domnu Vartic, — și rămân împăcat.

Totuși, astăzi când răscolesc trecutul, o amintire imi stă pe suflet, ca o piatră. Am spus odată, bunului meu învățător, o minciună. Era după vacanța Crăciunului. În prima zi Domnu Vartic nu ne ascultă. Stătu la sfat cu noi, ca un bunic cu nepoții. Ne întrebă care am umblat cu colinda și cu plugușorul și câți gologani am strâns.

— Tu, Cristodulo Atanasie, ai umblat cu uratu?

Cristodulo Atanasie, fiu de inginer, fusese premiantul întâi în clasa III și-acum era monitorul clasei.

— N'am umblat că nu m'a lăsat papă.

— Da' tu Bălănescu Grigore?

Aista era feciorul preotului Bălănescu de la biserica Lozonschi.

— Nu m'a lăsat tataia să umblu.

A mai întrebă vreo doi-trei și toți au răspuns la fel cu Cristodulo și Bălănescu. Atunci m'am gândit eu: Să vede că la boeri îi obiceiul să nu lase copii să umble cu colinda și cu plugușori. Și cum începusem să-mi fie rușine de obârșia mea, am socotit că trec și eu printre boeri dacă voiu spune că n'am umblat.

— Ia'n spune tu, ai umblat cu uratu?

— Nu, n'am umblat, nu m'a lăsat frațemiu, am răspuns. Îndrăzneț.

Și eu umblasem și cu colinda și cu uratu. Cu colinda am mâncat și-o cionăglă bună. Pe când mă duceam să-l colind pe avocatul Conu Minuță Miclescu, pe strada Veche doi băieți se rugară să-i iau tovarăș. Am intrat cu ei în ogradă și m'am uitat pe fereaștră. Odiile lui Conu Minuță erau pline de musafiri. Dacă fiecare dă câte un gologan, mă gândiam eu, adun ceva. Și-am început:

Sculați, sculați, boeri mari
Florile Dalbe.

Dar pe când eu rostiam: Florile Dalbe, tovarășii mei necunoscuți spuneau „flori de galbană”. Am înțeles atunci că tovarășii mei is evrei. Și lucrul acesta l'a înțeles și Ionică Cărnă, Acest Ionică, cărn și fărânit, era un fel de „secretar” a lui Conu Minuță. Si-a esit Ionică cu-n ceatlu!.. „Ce măi, voi vă bateti ioc de obiceiurile noastre creștinești?” Până la poartă nu stiu de câte ori am fost croit.

Cu plugușorul am umblat toate măhălăile având tovarăș pe unu Alexandru Ștefănescu.

Și toate-acestea nu le-am spus Domnului Vartic. L'am mințit. A fost cea dintâi minciună care parcă și astăzi imi rosește obrazu.

Au trecut zece și zece de ani. De multe ori eram silit să soun o minciună. Dar n'o spuneam — căci chipul Domnului Vartic imi răsăria în minte, blând. A trebuit ca prima minciună să-mi fie o lecție în viață: o lecție prilejuită de-o zi luminoasă de iarnă, cu moviliți de omăt în colțurile ferestilor și cu horbote de ghiță pe geamurile școlii Trei Erarchilor...

TIPURI

HAGI-ȘTEFĂNACHE

de M. ȚICULESCU

Intr'o convorbire avută cu D-na și Dl. I. Slavici, am aflat, acum vre-o 23 ani, că Hagi-Ștefănașe fusese clasat, de un călător englez, al IV-lea zgârcit din Europa.

Nici înalt, nici mărunț. Scump la vorbă și cu tălc... Il vedeai vesnic ocupat cu câteceva. Pe cale mergea privind în jos, parcă ar fi căutat ce pierduse.

Dacă i-se părea ceva, scârma cu bastonul, făcut dintr'o tufă — ca să nu dea din pungă — și, un cui, o frântură de potcoavă, un nasture, un bleau (ce se puneau pe vremea lui la căruță) câtevea boabe de fasole vârgate — de care nu văzuse și nu avea, — se pleca binișor, îngâimând: „hâm!” apoi le vâra în buzunar. Lumea vedea, dar obșnuită cu tabetu boierului, nu se mai mira.

Locuia la moșioară — casa îi zicea ei — la Băneasa din Vlașca, depe baltă.

Moșioara o avea dela sera sa Hagi-Maria (Hagica) cum îi ziceau ce-i ce-o cunoșteau.

Iar Hagi-Maria, pe vremuri, când cetatea Giurgiului nu căzuse acum 100 de ani, fusese locuitoare în satul Putineiu din Vlașca în spre Drumul Untului, ce mergea în Tilorman, tăind pe dîndouă câmpul Burnazului.

Nu pot ști ce rost avea aci, dar am aflat dela bătrâni că fusese credincera unui turc-Azâ al cetății — care locuia și el tot la Putineiu, orânduit de înaltă Poartă să indestuleze cetatea și serhaturile depe malul turcesc cu: sare, unt — vestitul unt ciobănesc din Tilorman-brânză, miere, ciară, pastramă de berbeci întorși și grași, grâu, orz... pe care le plătea cinstit cu bani gata, în aur, lire otomane, icușari și sfați nemțești.

La Putineiu pe acea vreme era și tofă, adică zapcierlăc și Aga era în paza acestuia, ca nu cumva Gaiducii ce mișunau prin pădurile Vlășiei să-i facă vreun rău.

Ieșise afară din cetate, fiindcă lumea nu îndrăznea să se ducă acolo, că unii din ordie erau nărăvași, se apucau de rele și Poarta ca să nu aibă buclucuri hotărise astfel.

Pela 1825 muscalii vin cu război împotriva turcilor, care, au trebuit la 1829 să părăsească cetatea.

Aga, aflând, ședea măhnit, și Hagi-Maria, văzându-l — poate era în gazdă la conacul acestuia — la întreat ce are?

— Vin Rușii iar cu război pe capul nostru, zice Aga. Cazacii, veniseră cu iureș căzăcesc și, se întăriră în cetate cu șanțuri de pământ din Dealul Frăteștilor, de unde se vede tocmă în mijlocul cetății Giurgiului și, de unde până unde, aflaseră că la Putineiu e bietul Agă, care, nu fusese vestit de cetate despre sosirea cazacilor.

În acel timp Aga, având presimțire, cu razele lui grămădea aural în trăiești ca să le ia la oblăncuri apucând calea spre cetate.

Nenorocitul, când totul fu gata, ieși să privească din ușa bordeiului spre cetate, și nu departe zări că venea în goană nebună o scotnie de cazaci.

— Cazacii!, grăi bietul agă, și se aruncă pe fugarul ce sta la ușa bordeiului, apucând spre cetate.

Dar, cazacii se risipesc în goană după

bietul agă, îi ajung și la clipă îi rețeară capul.

Hagi-Maria, văzând cu ochii nenorocirea agă, a ascuns bănetul împărătesc de cazaci, apoi topind ceară, l-a pus în stouiri. La încercat în care și a luat calea Brașovului.

Aici, și-a cumpărat chiar în piață un rând de case mari și frumoase, ca să nu aibă a se duce în vizită la cineva, dar nici să-l vie!...

Marele Ban Gr. Filipescu, fie el personal, fie urmașii lui au scos în vânzare moșia Băneasa, partea dela răsărit a satului, și Hagi-Maria (Hagica) a cumpărat-o cum pela 1829—35. A mai cumpărat-o cum pela 1835—40 și în București case, și câteva rînduri de prăvăli de pela isnașii scăpătați!

Hagi-Ștefănașe, care era un zgârcit afară din socoteală, dar și cinstit, vedea de moșioară. În viața lui n'a înșelat pe cineva, ferească Dumnezeu; dar, dela el la altul n'a trecut ceva. Socoteală și iar socoteală. Il auzea bombănind: „Hâm! ce e al meu, al meu: ce e al tău, al tău!”

Câte 3—4 zile mânca dintr'un pui de găină, pentru economie. Că, ce! „O să-și mîndănce ordleniile?”

Cocoșii nu mânca să-l fi tăiat în bucățele pentru că zicea:

„Cocoșii sunt voinici; ei au dat de veste apostolilor, când Domnul era purtat dela Ana la Caiafa, că rău au făcut de s'au lepădat de Domnul!”

Și, apoi, Cocoșii aud din ceruri în miez de noapte toaca, și dau de veste omenirii că ingerii laudă pe D-zeu, de fug izmele și duhurile rele, ce se reped pe pământ, în întuneric, ca să facă rău omului!...

Deși pe moșioară avea, în bălți peste, mult, mare și de tot felul, de zgârcit ce era, nu se îndura să mîndănce și el o ciorbăliță mai cum se cade. — „O să mîncea pârduțele” — și se îndesa printre cei săraci când năvodarii lui scoteau peste la vad și aduna ce? Ghelmez, un fel de pește mic, numai țepi, peștele dracului, din care se îndura să-și pregătească ciorbă singur, (că femeie în casă — ferească D-zeu dacă călcăse vre-odată) — pe care o acrea — după ce golia ghelmezi: cu lingura în oală și o strecura printr'un ciurel, ca să-i alegea țepii, — cu strighia ce o rătăia cu cutițasu, după doagele buților, când le desfunda ca să le curățească, dacă golise vinul prin vânzare. Bețiul lui dela Băneasa, mare, adânc, ca o cetate, era vestit pe acea vreme și gema de vinuri și rachiuri de prăstina și drojdie.

Numai la zile mari, dacă se îndura să guste din aceste bunătăți, desi zilnic, descuia cu cheile dela brău lacătele, da zăvoarele la o parte, se scobora cu Pavăl, bunul său argat — cum e turcul și pistolul — se uitau, mîngăiau brațele, bătându-le cu palmele pe coaste, apoi ieșeau veseli și parcă sătui și de vin și de rachiuri.

Pe moșioară avea pădure și de tufă și de baltă iarna, desi avea pădure, mai mult tremura, din economie. Dacă cineva-i zicea: „Boierule, da, cum trăiești în ghetăria asta, când ai atîta pădure?”

El, săracul, — D-zeu să-l ierte — răs-pundea îndesat: „Hâm! Da ce mă,

o să arz pădurea pentru fieru de mic? Lasă, că o să vie ea primăvara și atunci o să aducă Dumnezeu, căldură destulă! Daia e iarnă, să fie frig dela Dumnezeu!”

În pod avea nuci — cu miile — de pu-tea să încarce care întregi, că, pe lângă nucii din vile moșiei, apoi, mai aduna și de pela oșăniceri saci întregi.

Pentru economie, se urca binișor, la în buzunar câtevea, și după ce le puneau într'un găvânuș pe masă, cu un clo-cănel, le coja, și rupând din azima ce și-o făcuse singur-singurel, clefetea printre dinți și măsele nriezul până ce nemerea să-l zdrobească și așa își astâmpăra nevoia stomacului, că „dacă o sta să-și pite omul mîntea cu el, apoi ajunge de nu are nici cămașă”.

Când i-se părea că a dat D-zeu prea multe nuci, de se făceau grămezile prea mari, se gândea că ar fi bine să le prefacă în bănișori „și stomacu să mai rabde” și după ce chema și pe Pavăl, se puneau cu binișoru și le numărău în sute, le așezau în saci pe care apoi îi legaau bine la gură cu miez de papură, că nu avea sfoară.

Dacă, se întâmplă să se uluiască, vre-unul din ei cu socoteala, răsturnau sacii și începeau din nou număratul.

Aveau mare bătaie de cap când le orânduiau în saci. Sacii, îi aduceau la scară, și chemând argații îi puneau într'un olac (un cărucior, vai de capul lui, care n'avea cui de fier bătut undeva) și înhămând două mărtoage, vitate de bătrâne, desi avea herghelie cu sute de cai și armăsari, care ar fi mîncat nori, se urca peste saci, uitându-se mereu înapoi, ca nu cumva să le pice vre-un sac, să dea de sărăcie, și, haida! haida!..., mergea la bălciuri unde le destăcea.

Trăgea în bălci, se punea la rînd cu alții, și desfăcînd un sac — de probă — aștepta mușterii care nu întârziău să se ivească.

Unii, ca să-l necăjească, se prefăceau că drămulesc nucile: alții că le încercau, spărgînd câte una mă mare în măsele, în vreme ce bietul Hagi-Ștefănașe, — parcă rupea din carnea lui — se uita gales, la Pavăl, zicându-i cu tristete:

— Hâm! Mă Pavăle, da aștea au de gînd să ne lase săraci cu nărau lor!

Sădeau de dimineața până seara în picioare ca să desfacă nucile: unul strîngea bănișorii zgînd ochii în toate părțile; altul, cu număratu nucilor câte cinci, câte cinci, ca să facă 100, — că „lumea e și rez, se bucură la altul!”

La 1853 se zvoni că vin muscalii: în adevăr, și sosiră peste câteva zile și trecură repede spre cetatea Giurgiului.

Până ce să vie, Hagi-Ștefănașe, chemă vâtaful sălașului de țiganii, cei fusese robii până la 48, care era bun mestesugar, de făcea fiare de cai, și zăvoare puternice pe la vși, și-l rugă cu frumos, cinstindu-l cu un ciocăne de rachiu, ceea ce îl puse în mirare pe barosan, să-i facă la ușile pîmîței niște zăvoare și lacăte năzdrăvane „că vin Muscalii pe capul lui!”. După mîntă ciocăneală între cazaci și turci în jurul Giurgiului — căci turcii izbutiseră să treacă dincoala, întărinduri într-o cetate de șanțuri ce se vede și azi între Giur-

riu și satul Slobozia, sosi unul cu ștafeta împărătească, ca să se ridice toată oastea și să ia repede calea spre Rusia, spre a o apăra la Sevastopol de invazia armatei franceze a lui Napoleon III, împăratul democrat.

În retragere, seara, rămaseră în Băneasa și aflând că pivnița boierului geme venită cu toții și umplură curtea și ogradă boierească, peste 2000 de cazaci.

Când îi văzu, bietul Hagi-Stefanache, se închise în casă și orându-i pe argați să aibă grije ca nu cumva cazacii să-i strice ceva, Argații însă, de spaimă, o luară și ei la sănătoasa...

Toată noaptea cazacii au umblat foarte: unii făceau ocenie fugind călări în jurul casei, de se zburăse de frică părul în capul boierului de duduielile calilor; alții pe jos, învărtind suljele; alții, rîceau, sărind parcă ar fi fost nebuni ori de bucurie că merg în Rusia, ori că au dat de chilipir...

Când s'a luminat de ziuă, s'au făcut nevăzuți, dintr'odată, s'au dus, încotro nici boierul nu știe, — iar în Rusia.

Iese boierul cu Pavăl al lui din casă, se plimbă prin ograda curții, dă pe la pivniță, se uită la lacăte la loc cum erau puse, și mulțumește lui Dumnezeu că scânat cu fața curată de „nebunii împărătești”.

Peste vreo două zile îi veni lui Hagi-Stefanache chef să se ducă prin pivniță. Luă pe Pavăl, merșeră vorbind amândoi încetiser, și după ce se căută la brâu, scoase cheile lacătelor, ce erau legate cu o curelușă dintr'o piele de iapă, nefăbăciată, și deschise întâi ușa dela garlic, apoi pe cea dinăuntru.

Ce văzu? Toate butiile erau răsturnate în toate părțile, goale și numai găuri prin coaste, prin care cazacii, oameni cu scaun la cap, scurseseră sângele Domnului și rachiurile boieresti, așezându-le în burte și gamele, și d'ăia ei fugeau călări, se jucau cu țaghiile și jucau ca nebunii...

— Hăm! Mă Pavăle, da, pe noi ne-au bastorit Cazacii!...

Și de atâta durere, Hagi-Stefanache, și-a vârat mâinele la brâu, să-și ție inima.

Pe mosioară — cum îi zicea el — umblă călare pe desălate pe o iapă sargă, o mărtoașă numai șira spinării de ea, că-i stia tot obiceiul, nu-l trântia cum i-s'a întâmplat uneori cu niște bucefali din herghelie...

Pe vreme răcoasă, se îmbrăca cu un palton până în pământ, ca să-i ție de adăpost și la picioare pe care le ținea vârate cu pantofi cu tot, în niște retezături de cizme vechi — peste care se încingea cu o funioară făcută din două pîedici de ței, depe la cai, că zicea „Cinstea omului nu stă în haina ce o are în spate, ci în mintea și în inima lui curată și cinstită” și drept că așa-e dacă ar sta să se socotească azi cineva...

Dacă se ducea cu ceva ireabă — că degeaba nu pleca de acasă ferească Dumnezeu — trăcea la Hagi-Petre, care și avea ogeacurile cam unde e azi liceul „Ion Măiorescu” din Giurgiu.

— Și Hagi-Petre era tot un tin cu Hagi-Stefanache de parcă erau frați nu altceva, parcă fusese stă adunase.

Se potriveau la întură și îmbrăcăminte, la vorbă puțină, rară și cu tălc, și la suflet: economi și zgârciți; cinstiți și drenți; și amândoi bogăți.

Sădeau de vorbă în ceardac, se cîntăteau reciproc, unul aducând ceva dela țară, altul ceva dela țarg, bunătați mai ieftioare.

Într'odăvară, Hagi-Stefanache își vinde, la Sf. Maria recolta de grâu și orz lui Jălbaru, negustor vestit pe acele vremuri

unul cam ca și el, dar care avea nevastă și copii, deci se cam deosebiau din acest punct de vedere.

După ce se îmbrăcă cu o haină boierească, veche, dar curată, de nu i-se cunoștea ce culoare avusese cândva, după ce-și puse pe cap un joben soios, pe care poate, din economie, îl cumpărase vechi, înhamă cu Pavăl două iepe, bătrăioare, că nu se speriau, de orișice lucru de nimic se urcă în olac, și haida! haida! luară calea spre țargul Giurgiului.

Dar pe când scobora prin văgăsele drumului dela Frasin spre cetate (am pomenit și eu peste 20—30 de văgăse din vremi uitate) — hop! le sare un cui din capul osiei olacului, apoi cum olacu își făcuse vânt la vale, sare și roata, și „trăsc!” se rupe osia de pe urmă.

— Hăm! Mă Pavăle, da noi am pățit-o în mijlocul drumului!... Pavăl, se duce la carămb să a barda, da barda nu-e; caută și sfredelu sfredelu nu-e!

— Hăm! Am uitat, — ce pocinog pe capul nostru, — și barda și sfredelu la curte!...

Dar pe când dădeau târcoale, iată că vine unul, cu căciula la o parte, scoborând, și cum ajunge „Oaci!”

— Da ce-ai pățit boierule? Iată-tă mă! De-de! Lasă, că vă dreg eu acuz stricăciunea!...

Omul își ia barda, taie o tufă, o cioplește, o măsoară, o găurește, o pune la loc și aruncând roatele zice:

— Gata boierule, umblă sănătos!...

Și Hagi-Stefanache, după ce mulțumi binefăcătorului, plecă binisor cu Pavăl al lui, gândindu-se.

El, care niciodată nu ajutase, nu dăduse ceva cuiva, simți în sufletul lui că rău a făcut, și că e bine să aluți pe cel căzut în vreo nevoie sau nenorocire.

Și pe când mergeau, parcă-i răsună în urechi vorbele ce le zicea celor năpăstuiți: „Hăm! Cine are barbă să aibă și peptene!” Dar, în adâncul sufletului lui se vede treaba, înceru să se facă o minune dela D-zeu, mai slobozindu-l din apucăturile zgârceniei, că deodată zise:

— „Hăm! Ia, oprește, mă Pavăle!...

Știi, mă, ce mă gândi eu? Să numai facem ce-am făcut: să răm și noi barda și sfredelu albora ce ni le-or cere! Să nu mai facem mă, ce-am făcut! hăm! hăm!

Aiunși în țargul Giurgiului, au tras la bunul său amic Hagi-Petre; apoi învărtindu-se binisor mai pe ici mai pe colea, ca să cumpere ceva bun și ieftior, se duse la Jălbaru, se socoti până la o para puse „bănisorii” aur și argint într'o chisea făcută de mânăștele lui bătrâne, atârnă de gât băierile și punga o îndesă la cingătoare prin sân; și cu „bănisorii” lui muncii și iar muncii, ochii dracului” parcă i se lumina sufletul că a pus mânele pe ei, fiindcă din fire era prea bănuitor că, de! Jălbaru putea să-l tragă la o adică pe sfoară și...

În privălia lui Jălbaru erau unii cu niște căciuli făcute aproape dintr'o oate, și văzură că boierul a luat „bănisorii”. El cunoșteau ca n'un cal breaz. Ce să gândiră și ei? Vorba aceia „bani sunt ochii dracului” le deteră în gând să se facă hoți.

Știu pe unde are să treacă boierul, Pleacă să-i atie calea la vâlceaua Bibitii ne drumul mare al cetății.

Inserase bine. Pe când iescările își făcuseră vânt la vale, tocmai în vâlcea de tot, hop! unii cu căciulele pe dos:

— Onrește boierule!...

— Hăm! Hăm! Da ce-aveți mă cu mine?

— Dă-ne bani boierule, că suntem și noi oameni săraci!

— Hăm! Hăm! Mă, da și eu sunt sărac!...

— Boierule! zise unul, arătându-i o moacă de tufă părliță, îi cinstiit pe cum te știe o lume, și ajută-ne, că ai o chisea de băneț, și noi, de!... ca ăia, suntem săraci, cum ne-a lasat D-zeu!... C'apoi, de! să nu-ți pară rău dacă om măsura moacă pe spinarea dumată, că ne-ar părea rău și nouă de una ca asta!...

— Hăm! Hăm! Mă Pavăle, ce zici tu? Să le dăm mă, ori să nu le dăm „bănisorii”?

Atunci îi tăie glasul unul dela spate zicându-i:

— Boierule? Noi suntem hoți, ce te tocmești cu noi? Scoate chiseaua c'apoi... Umbli cu soalda?...

Oftând din adâncul, adâncului sufletului de zgârcit, când văzu pe ăia dela spate cu moaca gata să dea, vără mâna — care tremura — în sân scoase gogeamite chisea, ce gemea de aur și argint, care sună, și care făcură să-i p.cure lăcrănioare de durere și zgârcenie.

Unul din hoți se repezi o luă și văzând că e atârnată de gâtul boierului zise celorlalți:

— Stați mă, să nu supărăm boierul că e milos, ne dă, și scoțând briceagul, zise, iar:

— Nu-te speria boierule, că... așa sunt hoții, și „hârșt, taie băierile „punguțiți” pe care o înhață. Apoi zise:

— Mă, fiți cu minte, ne-a dat boieru!!! Atunci hoții răspunseră într'un glas:

— Să trăiești boierule!!!

— Mă! zise unul lui Pavăl. — să mergi încet, să nu răstorni boieru, că e vai de capul tău, auzi? Că, d'anci până la curte n'are să vă mai lasă hoți în cale...

Pe drum, din oțat boierul Hagi-Stefanache, n'a mai încetat. Apoi deodată parcă i-se deschise inima, c'a făcut și el un bine pe lumea asta, că ziceau „suntem oameni săraci, cum ne-a lasat D-zeu!” și zise:

— Hăm! Mă Pavăle.. Mă da fură hoți cinstiți?... Alții ne-ar fi bătut...

Avea, înainte de 48, peste 20 de familii țigănești robi, cumpărați, se vede treaba, chiar dela Marele Ban Gr. Filipescu. Urmașii și azi sunt în Băneasa, muncitori, cinstiți, și veseli. Din întregul sălaş, numai unul, Costandin, flăcăian-dru nalt, chipeș și mândru, în ruptul capului, de mic, nu se supunea la spusele boierului.

Făcea ce vrea: dacă era pris cu sila la ceva, mai mult strica.

— Hăm! Bată-l D-zeu, ce fire de om!... zicea Hagi-Stefanache.

Constantin toată ziua cânta și cânta frumos că avea glas puternic de răsună satul de oftaturile lui...

Uneori fugea, lua lumea în cap, boierul dă de știre la stăpânire, și Costandin era numai decât cveddit, nu după altceva, ci după cântece. Cânta, ziua, noaptea, seara și dimineața, și ofta-oftamereu!

Ca să-l sperie, Hagi-Stefanache, după obiceiul vechi, îi runea pe cap un căpăstru făcut din fier, cu două coarne de țap, ce se închidea la ceafă cu lacăt.

Și-l ținea câte o zi, două trei așa, până ce se m'lostivea Hagi-Stefanache, de ile lua, zicându-i:

— Hăm! De ce mă, nu te anuci de muncă, cum o să trăiești în lume?...

Costandin, infuriat, în sufletul său, îi srunea: „Vreau să fiu slobod, boierule, nu vreau să fiu rob; vreau să fiu slobod!?”

— Hăm, na, că parcă ar avea dreptate ticălosu...

Intr'o zi, speriat că numai scară de căpăstru, fuge în lume. După 1848, țiganii au căpătat slobozenie, robii căzând. Toată țigănia credea că Costandin și-a făcut seama...

CRIMA DELA GURA FÂNTÂNEI

de CESAR PRUTEANU

Ionescu-Jiu, la masa lui fumează țigare după țigare. Are ochii roșii, părul parcă pus cu furca și mă privește așa mai știu eu cum! Ia cocosul cu țavna gata de scarmăn. Il înțeleg și n'as vrea să-l înțeleg și leg vorba. Las tocil pentru o clipă:

— Tii! ce ploae d-le.

— A toamnă cu bășici și la zi 'ntăi! li e răspunsul.

A apăsât pe „zi 'ntăi” pentru că e data care-mi face rău. Nici 13, nici Sâmbăta sau Marți cu „3 ceasuri rele”. Zi 'ntăi și gata! Cum îl aud — prevestitor de negre nenorociri! parcă și văd pe Leiba Leiba cum bagă un nas cu o bobârja cât nuca pe ușă și numai ce-l aud:

— Donan Directăr i-aici? Și răspunde singur: — I-aici! Plutăți arânda pintri lucalul ridației? Și n'apuc să răspund că un glas subțire de uconic nechează lectie învățată pe de rost fără a se mai opri la punct și virgulă, să răsufle:

— Vă roagă D-nu Grimbaum patronul Tipografiei „Litera” să vă osteniți și să onorați aceste facturi cari se ridică la suma (nici nu mai aidi!) de... mii în comptul timatului d-ștră ziar „Pajuro Maramureșană” ce se tirărește zilnic și în 4 pagini pe hârtie Krieksapier în a-felierele noastre... și gura-i turue, tu, rua... Că mai vine și o d-șcară înaltă ca un cocostârc, dela Zincografia „Carica-

tura” și mi numără clișeele „absolvite și ne solvite” și dă ochii peste cap și-și tu-gue buzele la Jiu și n'ama' când îl vede face „mic reduction” la suma totală. Ah! n'am ușă „secretă” sau căciula din po-veste, că m'as face nevăzut!

Tocmai sciam o scrisoare fierbinte sau cum să zic — un călduros apel că-tre marele român Timoteiu Clădăriu, un soiu de V. Stroescu, rugându-l „...în nu-mele cauzei sfinte... pentru susținerea culturii românești pe aceste plaiuri...”, să contribue că are! Primisem, tocmai de unde îmi pusese nădeidea, un teanc de ziare, „refuz primirea”; tocmai primisem dela Ministere adrese prin care: „...recunoaștem și admirăm eforturile d-ștră de a menține un ziar zilnic româneesc... dar regretăm că n'avem fon-duri pentru subvenția cerută...” și Jiu mă mai luă și cu „Zi'ntăi!” Să-l iau la ochi, dar pân' să-l iau, m'a luat el. — Mi-arunci nește priviri parcă... — Ți se pare, mă gândeam la Timo-teiu.

— Că el se gândește la noi!

— De ce nu?

— Era singurul care nu băgase de seamă că ne-a scăzut tirajul.

— Vinovat ești tu...

— Eu?

— Sigur. Ți-am spus de zece de mii de ori, atacă dar mai cu mânuși... Nu! D-la

n'ascuți de povește... Injuri pe Prefect, injuri pe Consilier, alaltăeri mai îmi puti în cărcă și Magistratura...

— N'a fost vorba ca să am „senzațio-nalul”? Pân' n'am colaborat eu se smu-ceau foile din mâinele strigătorilor pe stradă?

— Adevărat! Da' ia Registrul de admi-nistrație... poftim: 20.000 lei subvenție Primăria Sighet, anulată prin adresa nr. 20.000 județul... anulată prin... mai la va-le... ce văd? când a mai sosit și asta?

— Ce?

— Zece mii Protopopiatul... mă uită din nou la Jiu. Impietrisem: Cum, și Protopopiatu' ne-a tăiat subvenția, singu-ra nădejde, vream azi s'o încasez...

— Ne-a...

— De ce?

— Articolul meu „Satan în Hassă”...

— Și-a făcut efectul...

— Eh! nimicuri...

— Nimicuri?

— Sigur... am vorbit, ne-am înțeles. Mi-ai spus că eu nu trebuie să mă în-grijesc de partea administrativă... Eu țai în carne vie și gata. În dragul banilor nu înec strigătul dreptății...

— Da, cu ce scoatem ziarul?
— Nu-i treaba mea. Eu scriu. Când ne-am asociat și-am pus o singură condiție: Libertatea gândirii și a cugetu-

Într-o zi de sărbătoare, la Sf. Ilie, cam pe după masă, Hagi-Stefânache, cu Pa-văl, șădeau de vorbă, pe do' bușteni, aruncați sub niște peri mari vârateci, când auziră vuet, apoi ramât, și, arun-cându-și ochii spre poarta ogrăzii, se spăimărară și o rupseră la fugă -- ei care miciodată nu fugiseră, decât, mergând încet și cu băgare de seamă -- și apu-când care-mai de care înainte, obloniră ușile și ferestrele conacului...

— Ce era și ce văzuseră?

Veneau slobozii, sărind și mormăind 7-8 urși mari cât bivoli, și după ei stăpânii bătând din tobe și răcnind.

Tot învărtindu-se urșii în joc, dau pe jos de pere dulci ca mierea și atât le-a trebuit: toți s'au aruncat sus jăcmănind „pomîșorii” boierului, mîncând, rupând crăcile, scuturând jos și stăpânilor, care nu încetau de-a bate tobele și d'a face zgomot, de se spăimântase satul de răc-netele ursilor năpraznici.

Unii din sat, luându-și inima în dinți, au venit să văd ce-e, uitându-se de de-parte, dar văzând 7-8 namile de urși slobozii, au rupt-o la fugă -- spăimân-tând și pe cei care mai aveau ceva în-drăzneală.

Cine credeți că era ăla care făcea vuetul mai mare? Cine? Era Costandin. Acuma slobod, de dorul satului, venise cu prietenii lui, care-l adăpostiseră la mare nevoie, să tragă boierului o spa-irmă, că el acum fiind slobod, n'are ce să-i mai facă.

— Hâm! Hâm! Bată-te Dumnezeu! Costandine... tu ai fost? grăi pe seară bietul Hagi-Stefânache, după potolirea zarvei, scotând cu sfială capul pe ușă. Și astfel Costandin, după ce-și luase ziua bună dela binefăcătorii lui, a rămas ca om liber, să vorbească cu boierul... de care... i se făcuse dor.

N'a mai plecat. Când eram copil -- și am deschis ochii pe lume, -- ascultam cu drag seara, culcându-mă târziu și dimineața sculându-mă cu cocosii -- numai să ascult la niște cântece frumo-

se, pe care și acum par'că le auz, în care se oglindea pornirea lui Costandin către „Libertate”. Primăvara, vara și toamna, locuia în coliba lui de pe priorul „Dea-lului lui Coadă” fiind pândar la viale boieresti...

Unii ziceau, -- alde bunicu -- că ar fi fost neam de boier, dar masa țigancă. Oare Stefan Vodă Răzvan, n'a fost fiul lui Pătru Schiopul cu o mândră de țigancă ce întrecuse juhănesce?

Așa și cu Costandin! Dar, e vorba care boier o fi fost tată-său?

Și astfel Costandin a murit de bă-trânețe cântând „Libertatea”.

Hagi-Stefânache român sadea nu era; dar era de neam vechi din țară, cine știe de când, urmaș din neguțatori cupiți și economi din aceea cari neguțatori-seră cu corăbii pe Dunăre, istriani, venețieni, calabrezi; ba, am auzit pe unii spuind că ar fi de neam venetici dene malul Adriaticei, un fel de Albanezi-lă-tini, rămășițe din cei vechi cari acum 3000 de ani, poate și mai mult, au mers și au pus temelie ținutului Latium din care se trag Romanii și răstrămoșii noștri.

Decând cu domnia grecească, neguță-toria pe apă a căzut și, acei neguțatori, au fost nevoiți s'o continue pe uscat; și, acum vreo 100 și mai ceva de ani, ne-amurile Hagiului, or fi fost un fel de scăunasi ai Azăi, cel răpus de cazaci, care făceau trepădături prin țară cum-părând -- ca un fel de samsari -- pen-tru împărăție ce trebuia și plata se făcea la Putineiu de către Azăi, care, după ce verifica cumpărăturile, le trimetea în cetate Pașei...

Când a căzut cu adevărat în adâncă bătrânețe -- că mai toți din neamul lór, de bătrâni au murit, -- s'a tras la ne-amurile lui din București, arendând mo-șioara, mai cu seamă că i-se întâmplase un mare pocinog cu herghelia. Cumpă-rase pe lucru de nimic, un armăsar -- și mult s'a bucurat -- frumos, dar, fără să știe, bolnav de ticnafes, care a bol-

năvit hergheltoara, lăsându-l cu mâna la inimă de durere și amărăciune...!

În toți anii scotea la bălciuri zece de cai mândrii parcă ar fi fost niște zmel-parale; acuma ce era să mai scoată? El bătrân, moștoara pustie -- săturân-du-se tocmai acuma -- sta și se gân-dia la trecutul lui, la berechetul de pe moșioară, la herghelia lui vestită, la armăsarii lui care erau fala iarmarocelor, care nu se mai vedeau din vârful dealului, din Băneasa jucân-du-se prin haltă, nu li-se mai auziau clopotele, care umpleau inima Hagiului de o nespusă bucurie și mulțumire.

Sărbătoarea, regulat, îl vedea pe ul-tele Bucureștilor mergând pe ios, după tabetu lui, *târș, târș! târș, târș!* tot așa cum îl știa o lume, încălțat cu reteză-turile de cisme vechi care nu se mai roneau, având în dreapta în baston vechi, făcut de mînușițele lui bătrâne când erau tinere, dintr-o tufăniță. În stân-ga ținea mătănile de care nu se despăr-țise în toată viața că ele erau și bucu-ria și, uneori, și întristarea lui, când din întâmplare le uita puse jos pe undeva, că din fire era și cam uituc, dar repede își aducea aminte, și le căuta în grabă: mai avea regulat și 3 lumânările -- ca paiul, din economie -- că zicea dumnea-lui: „Poate să ducă cineva prinos, lu-mânările, ca parii de la gard, dacă nu e credință, geaba toate, geaba toate!”

Aci la București un englez, a dat cu ochii de Hagiul și l-a categorisit al IV-lea zărcit din Europa.

Toate cusururile îi erau din zărcenie. Hei, dar, avea și bunătate firească: Nu făcea rău nimănui; și fugea de gâlceavă cu dracu de tîmăe.

A murit cinstit, drept și zărcit, în-tr'un an cu Pavăl și... *amândoi flăcăi*.

La rămas peste un milion aur, numai aur, afară de argint, în sfanți și ruble rusești -- strâns cu d'chis în chisele de căte o mde, de se crucea cine vedea și auzia.

M. TICULESCU

meu. Mint d-le în ceace scriu? Când ad afacerile și matrapaslăcurile și mijcitorii ce trăesc dupe spinarea urmașilor jobăgiți ai lui Dragoș să tac? Nu! scriu, scriu pân' la moarte cu toc din erv și cerneală din sângele meu... Nu lă că sunt oltean... (Imi venea să-l să-it, avea dreptate, dar cu ce mai scot arul!) Mai bine...

Ah! știam și acest „mai bine” ce în-amnă! E un păcat al meu, dar mă o-iri...

— Ce mai bine?

— Pentru o hârtie de 100 să nu publici mza necheamaților.

— Mă rog, am făcut rubrica începătorilor...

— Ai văzut cum ne ia peste picior ga-tele celelalte... Ascultă ce spune editorul „Gazetei lui Dragoș”: „Oficina in-ctă a trepădușilor dela Pajura a ince-ut să publice articole cari de mult au st respinse și zac în cosul redacției gaste. Bănuim că autorii, niște scribi rști cu ortografia plăteș (e scris cu zero!) d-lui Director dela acea gazetă să le plaseze exhibitivile în munda ae...”

Ah! Jiu are veșnic dreptate! Trei ce-ari am stat eri de-am refăcut în arti- d al unui dascăl pentru 500 lei. Dar e otărid...

— Ballverne! Mai bine să-ți mai moi ria strigătuului de desnădejde și drepta- că toțiăști vizați de d-ta o să-ți... am dreptate? Poftim... și ca o scăpare puseu în dreptul ochilor o carte

BASSIL CARNECIU-PHOEBUS
Proprietar

Gura-Fântanei
Maramures

Hm! (și pe nevrute făcând cu penița a din a dela Carneciu) nu cum-va l'ai zat în vre-un articol și pe asta?

— Nu mi amintesc...

— De! Pregătește-ți ranita...

— Eu? Nu mi-e frică. Dar parcă era ni- galben. Mai bine d-ta să nu mai pri- ești scribi certați cu ortografia pentru a sutar... Mi-a dat o palmă. Uite, o mt cum mi-a dat-o și inghit... Are drep- te... Pentru 100 de lei...

— Jule, ranita... și-mi dreg părul și adușe cravata, Jiu imi făcu o mutră leroasă și eși. Ii adu vocea:

— Da! Domnul Director vă primește ediat. Are o convorbire telefonică cu in-istrul de Interne care a sosit la Cluj. incipiat, luai receptorul și vorbi tare:

— Alo! Da! Da... Excelența voastră... m, dacă mă rugați... dacă... aud?... ntru D-tră, se poate... mă rog... la reve- re... Si Jiu intră și amenințându-mă ochii și cu pumnul mă vesti răsunător:

— D-l Phoebus vocște să vă vorbească. trimitându-i la rândul un „săc: d” (de nu s'ar uita d-l Phoebus prin ara cheii) fi răspunsei răspicat:

— Costache, pofteste pe Domnul... Să ark Jiu și mai multe nu! Intră un mn între două vârste, înalt, cu bărbuță niste caere de mustăți și prelungiri de r la urechi.

— Am onoare și vă salut. Sunt domnul cartea de vizită. M'am lenat să v'o dau a personal în mână și v'am trimis-o cu eurul meu. Am privit ne fereastră: Ce buzună! A privit în răstimp și Jiu că-l zii: Auburn! El cunoaște mărcile. Mă rorseu:

— Costache, du-te la secretariat. (Când am supărat, posna asta i-o făceam lui u. „Secretariat” însemna să se urce pe

scara dela pod și ciuchit pe-o ladă să sudue de cer și curcubeu pândind de sus plecarca venitului. Ce-mi auzea urechile în urmă...

— Mă rog luați loc, cu ce vă pot fi de folos? Mă și gândeam, dacă-i vreunul din cei „vizați” dau cu tamponul... la nevoie am și o statuetă...

D. Phoebus se așeză, se căută prin bu-zunări și cu chiu cu vai scoase un plic mare-mare și galben și cu peceți.

D.sale

Onoratalui mult stimatului Domn
Director al ziarului „Pajura Maramure-
șund” pentru Foișoară

Personal

Altădata, corespondența o desfăceam la repezeală, numai Mandatele Postale imi atrăgeau privirea mângându-le cu duioșii de fată, numai ele mă făceau să mă simt un fior de bucurie și cum le desmierdam și cum i le-arătam lui Jiu și-i strigam: — Miuța Jiule... acum știam că sub neorânduiala hârtiilor și forfecăturilor din ziare străine se afla un cutit de os.

Il apucați tremurat și șurele tăiai la un capăt. plicul.

— Desigur vreo lucrare literară?

— E opera mea.

— Doriți so publicăm la Foișoară?

Buun!

— Vă rog s'o cetiți și să-mi dați rezul-
tatul dacă...

— Cu plăcere. Treceți mâine pe la...

— A! Nu! Văș ruga acum că la ora 12 plec la Satu Mare. Il privii o clipă. Era speriat de „treceți mâine”. Privii „opera mea” și să nebunesc la gândul că n'am să pot termina scrisoarea către Timoteju... că n'am să primesc banii până la 12 că o să vie Leiba... acenicul... D-ra cu...

— Dar...

— Vă rog (ca și cum ar fi spus: Ce-
teste că te tai!) și când il privii înalt
cât un munte mă făcu mărunțel și în-
vins am început să cetesc:

„Cupidon la Borsă”

...Era o noapte cu lună mare în solis-
titiu de echinox și subsemnatul după o
cină copioasă ce mi-am zis: Ha! să
dau o raită ca flăcăii prin sat. Ceasul
arăta precis 11 când eu tocmai m'eam
zis de ce n'aș trece pe la liziera vestică
a satului? Așa mi-am zis și așa am fă-
cut. Tocmai imi venea să fluer „Ramo-
na”, dar n'am fluerat deși eram într'un
solitarat de abstractă tovărășie că
mi-am adus aminte că mi-a spus neva-
sta:

— Bassil! rogu-te, numai țărani și
mătocanii flueră pe stradă.

Și am uitat să descriu mai complex că
dorme întreg satul și că era o vară neofa-
trizată nici de vânt sau turburări atmosfe-
rice și că căsoam, căscam în regulă. Nu
știu de ce mi se destindeau așa de obtuz și
indărătnic nervii faciali. Si mergeau în-
tr'o dulce farniente încet pe liziera ves-
tică a satului. Si ce languros era cerul
cu stelele pe cer... Ca să nu mai casc imi
venea să fluer. Dar n'am fluerat. Si
ce splendori juca ca „Fata Moreană”
natura moartă ca într'un aqua-forte în
ochii mei. Simteam așa un junghiu în
ventricolul drept al inimei de frumos
ce era. Si-mi venea, cum să spun? imi
venea să iubesc...

Dacă d. Phoebus n'a privit bine la față
va fi înțeles desigur că o continuare a
cetițului ar fi adus apoplexia... Mă în-
trebă cu ochi de vițel:

— Frumos, nu? Sunt simple însem-
nări fără pretenție... Natural cu culoare

1) Folieon.

locală... Da' să vedeți articolul de pro-
bă... Magnific! Găsi o scăpare:

— Aveți și alt articol?

— Desigur, Țintesc, nu cu insolență,
Doamne ferește! să fiu corespondentul
ziarului D-tră... Se scărmană, se suci și
scoase din buzunări un alt plic galben,
Cuțitul de os sluji măestrit la tăere...

Cetiți:

„Crima dela Gura Fântanei”.

„Printre grijile zilei de azi și mâine
câte un eveniment precipitat vine să ne
adumbrească cu negura i sombră și exo-
tică sufletul nostru — drumul ce duce
spre un scop incomplet definit...”

Sărul: „Viața imaculată și plină de
nuanțe morale a fost atacată cu multă
inverșunare și incomprehenziune de că-
tre perplexitatea curentelor extremiste
cari au involburat din ce în ce mai dens,
orizonturile gândirilor umane escaladând
zidurile morale și alergând spre un scop
nedeterminat încă...”

Simt că-mi vine rău! D-l cu ochi de
vițel blând mă ndeamnă să cetesc ina-
inte:

...Omorul s'a întâmplat... (nici nu mai
vād!) il injunghie între coasta 6-a și
7-a în direcția nerefractară a inimei.
Victima, cade jos, sucombând în mod
automat...”

Imi vine să leșin... leșin! Ah! Cum
jinduesc secretariatul pe lada dela gura
podului! Jiule! Jiule!

— Ați terminat? E scris pe scurt, e-
nergie și fără înflorituri cari să bucleze
stilul. Cred că consimțiiți că să devin co-
respondentul special al ziarului? (Era
să-i răspund: Nu mă ntreba... lectura
D-le n'a făcut să „sucomb în mod auto-
mat”). Pretenziune pentru plata articu-
lor 1000 lei.

(Sunt mort, sunt mort cu-adevărat!...
să-i mai plătesc și-o mie de lei?) D-l
Phoebus cu ochi de blând vițel urmă:

— Veți avea din parte-mi câte-o cores-
pondență pe săptămână vrei să zică fac
52 articli...

Plesneam! Jiule, unde ești Jiule? Dar
gura în cea mai cumpănită deznădejde
m'ea rămas închisă, ba! s'a deschis, o-
chii măriti, holbați în desnădejde cerând
mutește milă și ajutor au rămas tot atât
de mari și neclintiti în orbitele lor. Un
nou plic galben scoase D-l între două
vârste, nalt și cu bărbuță... Un nou
articol!

— Aci se află... Am vrut să ridic bra-
tele să refuz plicul să-l trimis românește
la draeu, să-i spun că am jurat adinea-
ori că nu mai primesc articole dela
„scribi certați cu ortografia”, dar n'am
făcut nici o mișcare și n'am scos nici un
cuvânt căci fălcile aveau parcă Tetan-
os...

— ...cincizeci și două de mii de lei
plata înainte pentru articli ce voiu trimi-
te în acest an... E puțin? Atât am o-
biceciul să plătesc...

— ?

— Trimiteți prin poștă cartea de co-
respondent.

— ?

— Am onoare și vă salut...

— ?

Când a intrat Jiu m'a găsit pe-un
scaun clămpănind din barbă, dând din
mâini. Tinea morțiș să mă ude cu apă
că mi-e rău. Holbasem ochii la el și nu
puteam să-i vorbesc.

— Ce-i? Te-a insultat? Unde-i? N'ai
ripostat? Ti-a dat palme? Săracu! ce
galben ești...

— Crima dela... Gura Fântanei. Si-i
fluturai pe la nas un teanc de „țărân-
cuțe”. Acum clămpănea el din barbă,
dădea din mâini și eu țineam morțiș
să-l ud cu apă...

Zi 'ntâi!...

CESAR PRUTEANU

critica literara

PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ

— O REACȚIUNE SALUTARĂ ÎN SPIRITUL PUBLIC GERMAN PRIN THOMAS MANN —

Premiul Nobel pentru literatură a fost decernat, pe anul 1922, romancierului german, Thomas Mann.

Se trage dintr-o veche familie patriciană din Luebeck — strămoșii săi au fost senatori și înalți magistrați în cetatea hansatică; apoi a decăzut din armatori bogati în simpli negustori până ce familia Mann a intrat în meca burgheză. A făcut studii la întâmplare, a fugit din școală, s'a refugiat la Muenchen, unde a făcut de foarte. Aci a reușit, grație talentului său literar, să se facă de adolescent cunoscut. A urmat cursurile libere la Universitatea din Muenchen, ceea ce nu implică luarea vreunei diplome universitare. Dar Thomas Mann, fără diplomă a studiat la școala vieții și, sub imperiul Muzelor a scris încercări de nuvele, poezii, cari l-au adus să fie director al faimoasei reviste umoristice din capitala Bavariei, *Simplicissimus*.

Apoi la 26 de ani, în 1906, a scris romanul său, care l-a făcut celebru, *Buddenbrooks* — un fel de *Bougon-Macquart* — al lui Zola — în care descrie, timp de mai multe decenii istoria unei familii care a decăzut — adică a propriei sale familii. — În modul acesta a descris Germania de acum una sută de ani și cea de astăzi. Sumrerealist, ne descrie cele mai mici amănunte ale vieții și îngrămădește detalii în așa fel în cât, de multe ori, ai sentimentul că ai intrat într'un labirint, din care nu vei putea eși.

Apoi a mai scris un roman *Moriturii în Venetia*, apoi un altul *Alteia Regală*, remarcabil pentru stilul său extraordinar. Descrie aici viața unui prietător german decăzut, care pentru a se ridica și a ușura greutățile mîntelului și credinciosului său principat, se însoară cu o americană miliardară.

Această lucrare i-a adus, în 1917, din partea Universității din Bonn, titlul de doctor *honoris causa*, pentru că în *Alteia Regală* a menținut tradiția și perfecțiunea de stil și de cugetare a marelui Goethe.

N'a făcut politică în prima perioadă a activității sale: de acela îi s'a spus de adversarii că este un estel și un decădent. Dar războiul cel mare l-a scos și pe dănsul din rezervă: a scris o serie de considerațiuni *apolitice*, în care face, însă politică. A crezut și Thomas Mann în victoria Germaniei, în bătărea dușmanilor — „o lume de dușmani” — ai patriei sale de către Wilhelm al II-lea, care nu era Frederic al II-lea.

A fost, în două tabere deosebite, el și fratele său Heinrich Mann, socialist. Acum, amândoi luptă pe același front. Duc o luptă înversunată pentru a exclude posibilitatea, morală a războiului și poartă războiul războiului. Această latură a activității sale nu a contribuit mai puțin la decernarea marelui premiu (care se ridică în anul acesta pentru fiecare laureat la valoarea de 7 milioane și jumătate lei).

Opera sa de căpetenie este însă, *Zauberberg* (Muntele Vrajii). Toată acțiunea vastului roman (două volume germane de peste 500 pagini îndesate, se petrece într'un sanatoriu de tuberculoși din munții Elveției).

Acțiunea foarte amănunțită a eroilor, până în cele mai insignifiante detalii, viziunile lor imateriale, într'o atmosferă de înaltă temperatură, dă romanului un farmec deosebit.

Zauberberg a asigurat lui Thomas Mann un succes deosebit și l-a pus în fruntea romancierilor țării sale. Dar mai mult de cât valcarea operei literare, ceea ce a contribuit la decernarea premiului a fost ideile sale pacifiste.

Alfred Nobel, suedez, chimist de mare valoare, inventator al dinamitei, mort în 1896, născut în 1833 la Stockholm, a lăsat imensa sa avere, făcută tocmai dintr'unul din explosibilele cele mai formidabile contra vieții umane. — spre a fi administrată Academiei suedeze.

În fiecare an la 10 Decembrie, sub președinția Regelui, sunt adunați laureații ca, în mod solemn, să li se decerne premiile. Fără îndoială că aceste premii sunt un mare eveniment internațional, nu numai pentru importanța sumei ce se acordă, ci și pentru idealurile înalt umanitare ce urmăresc.

Un scriitor mare german, care își alege ca țintă a vieții sale, să propage pacea și desarmarea morală a concetățenilor săi, nu este ceva banal. Choia de boltă a păcii europene o dețin azi Germanii. Dacă acest mare popor va reveni la ideile pacifiste și la nobilul ideal umanitar al Renasterii sale (pe care-l formează sublimetele tragediilor ale lui Schiller și mărețele opere ale lui Goethe), atunci pacea lumii poate fi considerată ca sigură.

Nu fără pericol, altă națiune în afară de Germania, poate încerca armeele, fără a trage consecințele funeste pentru viitorul său.

Thomas Mann deși ultranaționalist, ca și compatriotul său August Strösemann, s'a convins că Germania are de câștigat mult mai mult prin pace decât prin zece războaie victorioase chiar. Si argumentul lor este deciziv. Germania are vr'o 64 milioane locuitori, adăugându-se alte 7 milioane de Austriaci, se adună la un loc, peste 70 milioane de oameni. Sunt 3 milioane jum. germani în Cehoslovacia, 3 milioane în Elveția cari desigur trăiesc în țări independente, lucrăză pentru idealul germanismului. Mai sunt un milion de germani în Polonia, un milion în țările baltice, mai multe sute de mii în Rusia, 600.000 în România, 600.000 în Iugoslavia, 600.000 în Ungaria, 250.000 în Italia de Nord. Sunt anul 26 de milioane americani de origine germană în Statele Unite și vr'o două milioane în Argentina și Brazilia. Va să zică la un loc, peste o sută de milioane de locuitori cari vorbesc limba germană și au sentimente germane. Unirea lor într'un stat este o absurditate,

dar colaborarea lor economică și culturală poate fi de cea mai mare importanță pentru prosperitatea lor. Strösemann, ca și Thomas Mann au avut dreptate. La finele lui 1923, când fimosul om de stat devenise cancelar pentru câteva luni, Germania era la pământ. Au trecut câțiva ani, iar Germania, primind o politică de pace, și-a stabilizat moneda printre cele dintâi țări cu ajutorul împrumuturilor date de germanii din afară, în special cei din Statele Unite.

În 1925 a intrat în Liga Națiunilor și a obținut tratatul de la Locarno. Din învinsă, primind comandamente dela învingători, Germania este azi în rândul marilor puteri. Balanța sa comercială este în plină prosperitate: industria sa cea dintâi din lume în ce privește chimia industrială, materiile colorante, îngrășămintele chimice, fabricarea oțelului, a instrumentelor muzicale, etc.

Flota comercială germană este a treia din lume, când acum zece ani era cea din urmă, după Anglia și Statele Unite ale Americii.

Renania și Saarra sunt pe cale de a fi evacuate, iar, sub impulsul Germaniei, minoritățile etnice germane își duc o viață din ce în ce mai prosperă în țările lor de origină.

Toate acestea le-a obținut Germania, pentru că a pronunțat în fața lumii cuvântul de pace. Poporul german, organizat și muncitor, are altă menire în lume, decât să bombardeze orașe dechise, să distrugă catedrale și biblioteci celebre. El este unul din popoarele cari împing mai departe roata progresului, și această roată se împotmolește, dacă nu avem pace.

Jumătate din premiul Nobel pentru pace, acum trei ani, l-a luat Strösemann. Atât acesta din urmă, cât și noul laureat pentru literatură au eșit din mica burghezie. A avut dreptate, deci, Thomas Mann, când a predicat în scrierile sale că salvarea lumii de războaie va veni prin acțiunea micii burghezii, nu numai pentru înțaiia oară se confirmă contrariul că „nimeni nu e profet în propria țară”.

ION FOTI

note

Au apărut într'o nouă ediție, revăzută și sporită, cunoscutele lucrări: **DICTIONAR DE CITATE STRAINE**, precum și **DICTIONAR DE CITATE ROMĂNEȘTI**, de B. Marian.

De vânzare la toate librăriile din țară.

plastica

PORTRETUL INFANTEI MARGARETA

INĂLTIMEA : 0,70. LĂȚIMEA : 0,59. FIGURA MĂRIME NATURALĂ

Se povestește că Filip al III-lea, regele Spaniei, privind dela ferestrele palatului un om care râdea, zise cu gravitate: „Omul acesta ori e nebun, sau citește pe Don Quijote”. Luându-se informații, s'a

tu curții abia dacă-i dădea vreo atenție, socotindu-l ca un bufon.

Lucrul era explicabil intrucât în epoca aceea nu erau considerați ca pictori de talent decât aceia cari-și consacrau ta-

fermecat de talentul pictorului său favorit l'a numit mareșal al palatului acordându-i o leafă suficientă.

Aici, marele artist a avut ocazia să picteze pe tinerii infanți ai curții. Figurile acestea vesele și copilărești erau singura rază ce lumina palatele de unde râsul și veselia erau îngoșite.

Printre aceste opere gingașe, există una pe care Luvrul are marele noroc de a o poseda; este portretul micuței infante Maria Margareta, care a devenit mai târziu soția împăratului Germaniei Leopold I.

Pictura aceasta a trezit admirația unanimă, Leon Bonnat și Théophile Gautier, au laudat opera armonioasă a lui Velasquez în care tonurile se succed în chip atât de armonios.

În acest tablou ca și în toate celelalte, culoarea cenușie joacă un rol mare. Încă din tinerețe artistul constatare că această culoare era baza armonică prin excelență în natură, legătura subtilă și suplă, care îngăduie colorațiilor celor mai delicate să cânte și să vibreze în undele aerului. Natura însăși are o roare de culoarea neagră, așa că Velasquez a uzat în mod larg de culoarea cenușie, spre a atenua strălucirea prea vie a culorilor; de altfel el a proclamat în toate capodoperele lui virtutea suverană a culorii cenușii întrebuintată mai târziu cu atâta artă de van der Meer și Corot. Și dacă este adevărat că anumiți maestri înaintea lui (dovadă Balthazar Castiglione a lui Rafael) au hănuit acest adevăr, nimeni n'a formulat atât de frumos ca Velasquez, principiile fecunde ale culorii cenușii.

Portretul Infantei Margareta a fost vândut de Velasquez în 1659 în același an cu portretul lui Filip al IV-lea, care a fost trimis de acesta împăratului Germaniei, Théophile Gautier, cutreerând Luvrul în 1830, regreta că acest frumos portret nu se afla în salonul pătrat al muzeului. Dorința sa este îndeplinită: opera încăntătoare a lui Velasquez figurează astăzi între Veronèse și Rafael trezind admirația vizitatorilor, prin farmecul copilăresc al modelului și frumusețea execuției.

VELASQUEZ: Infanta Margareta a Spaniei.

constatat că în adevăr omul citea capodopera lui Cervantes.

La această curte severă, generalul Velasquez a fost pictorul oficial. Deși era stimat de Filip al IV-lea ale cărui trăsături le-a reprodus în dese rânduri, res-

lental în slujba bisericii. Astfel se explică faptul că Velasquez a primit 8 livre pentru 3 portrete dintre cari unul s'a pierdut, iar celelalte două, Filip al IV-lea și contele d'Olivares, sunt în Spania. Mai târziu, în 1644, Filip al IV-lea,

muzeului. Dorința sa este îndeplinită: opera încăntătoare a lui Velasquez figurează astăzi între Veronèse și Rafael trezind admirația vizitatorilor, prin farmecul copilăresc al modelului și frumusețea execuției.

Gazetaria

AȘA ȘI AȘA...

OMAGIUL LUI MIHAIL DRAGOMIRESCU. „Ca omagiu de recunoștință din partea tuturor aceluia, pe cari îi leagă de Mihail Dragomirescu, vechi sentimente de stimă, admirație și dragoste, căci mulți au cunoscut numai printr-insul... Drumul Damascului”, spune d. Raul Teodorescu în prefața volumului închinat d-lui Mihail Dragomirescu.

E foarte frumos volum. Și din punct de vedere tehnic și din punct de vedere al cuprinsului.

E mai întâi o parte antologică. Sunt bucăți scrise de G. Murnu, D. Nașu, I. A. Basarabescu, Corneliu Moldoveanu, Ion Minulescu, Al. Cazaban, Liviu Rebreanu, Mihail Sorbul, etc. apoi studii literare de G. Adamescu, Gr. Tăusan, N. Cartoian, N. I. Russu, Raul Teodorescu, Costin Petrescu; apoi partea omagială: Ion S. Floru, Gr. Tăusan, I. A. Basarabescu, Cincinat Pavelescu, Ion Minulescu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, G. Baiculescu, Cornelia Buzdugan, etc.

Ni se pare, că sunt caracteristice în partea omagială notele d-lui Ion S. Floru, — care e coleg de școală cu d. Dragomirescu, — apoi ale lui Minulescu (Dramețul neobosit), ale lui Victor Eftimiu (Un om bun), ale d-rei Cornelia Buzdugan (Părintele și îndrumătorul).

Ne vom îngădui să cităm din omagiul pe care îl aduce Victor Eftimiu:

„Mihail Dragomirescu e un om bun între oameni răi. Are curajul părerilor sale între ipocrizi. Trăiește printre invidioși și nu invidiază. A fost lovit și nu și-a schimbat pentru aceasta, opiniile critice. A încurajat pe tineri n'a așteptat ca să-i laude, formarea unui curent în opinia publică. A imnus talente. Printre blazați, a crezut. Printre vanitoși, a fost modest. A fost orgolios printre cei descurajați, printre cei ce n'au încredere în virtutea rasei. Nu cunoaște rânjitul, ca oricine surăde și râde mult. În deșordine, a avut sistem, trăind în ură, a iubit. Și e iubit mai mult decât orice alt îndrumător”.

Iar d. Raul Teodorescu scrie:

„Cu convingerile neșovăitoare ale adevărului, care trebuie să iasă la lumină și cu credință în sfîntența mistinei lui, criticile sale (M. Dragomirescu) nu sunt însăldri știute în grabă pe marginea cărților sau autorilor, ci rodul citirilor atente și pătrunzătoare cu scopul de a descoperi acolo unde există originalitatea creatoare, a încuraja creațiunea adevărată...”.

Noi felicităm pe inițiatorii volumului de omagiu și le dorim să continue drumul, pe care au fost inițiați de profesorul și îndrumătorul lor iurător pentru adevăr și pentru bunul gust literar.

Frumoasa revistă, **GÂNDIREA**, sub conducerea unitară a d-lui Nichifor Crainic a publicat în numărul din urmă (nr. 11 an. XI) un foarte documentat articol al d-lui Radu Dragnea despre: „Spiritualitatea lui Eminescu”.

D. Dragnea e un cercetător minuțios și ca atare serios. Îl interesează mai mult ideea și deaceia socotește că numai ideea impune, forma conformându-

se dela sine ideei, fără nicio preocupare din partea autorului.

Poate că am prins inima articolului d-lui Dragnea în următoarea citație:

„Actualitatea lui Eminescu în epoca de acum nu e numai prin poezie și în felul în care pentru toldeana a impus raportul ei cu spiritul. Prin întoarcerea sa la evul mediu și atitudinea față de religie, Eminescu este un precursor al acestei epoci. Dar ca să știe, că timpul istoric este ireversibil, marele poet n'are nevoie să aște de la critica socialistă-propagandistă, care a văzut „reacționarișm” în întoarcerea sa la evul mediu. La fel cu neomedievistii actuali: catolici și ortodocși, Eminescu o înțelege, o înțelege analogic: „orice civilizație adevărată nu poate exista decât într-o parțială întoarcere la trecut”. Așa zisa sa simpatie pentru catolicism, invocată adesea de propagandiștii respectivi este să fie apreciată în cadrul medievalismului său. Căci a uita, când vorbești de filosofia culturii lui Eminescu, organicismul lui, e tot una cu a-i denatura gândirea. Și astfel, descoperind evul mediu românesc și veacul al XVII. caută caracterele lui comune cu istoria apuseană și îl întregărează în evul mediu unitar și omogen după cultură. Pentru Eminescu, cultura este o acumulare de secol, străbătută de principii organice, care susține cuceririle și dă putința înaintărilor lente, iar nu prin rupturi între veacuri, sau soluția de continuitate, produse la noi de europenizării din veacul al XIX. De aceea, așa zisul său reacționarișm, în realitate este atitudinea critică a perfecționării față de iluzia modernă a progresului, — perfectibilismul lui Eminescu”.

În cronică, d. Crainic scrie despre comemorarea lui Vlahuță.

„Ce reconfortantă e, după zece ani de uri sterpe, amintirea nobilă și armonioasă a lui Alexandru Vlahuță”.

IN VIAȚA ROMANEASCĂ (nr. 9 și 10) d. G. Ibrăileanu scrie note asupra versului lui Eminescu.

D. Ibrăileanu a ilustrat prin câteva exemple procesul de creație din punct de vedere al sonorității adăptate la fond. Exemplele date vădese admirabil că expresia e în concordanță cu stările de suflet, nu numai din punct de vedere noțional, ci și din punctul de vedere al sonorității.

D. Ibrăileanu anunță că va răspunde în numărul viitor d-lui Lovinescu, — pentru un articol tot asupra lui Eminescu.

Viața românească își păstrează cronicele alimentate cu aceeași grijă, care l-a făcut totdeauna prestigiul.

LUCIFERUL LITERAR ȘI ARTISTIC DIN BRĂILA, a închinat un număr centenarului Brăilei”.

Tot cuprinsul revistei merită atenție. E de cea mai aleasă calitate literară și documentară. Dar sentimentalitatea noastră ne împinge să apreciem în mod deosebit articolul d-lui Ion I. Ciupală, „Un simbol”.

Simbolul este Petre Armencea, înființătorul admirabilei societăți de cultură națională „Avântul”.

Societatea aceasta tinerească a făcut

apoi marea bibliotecă „Petre Armencea”, — cu care se mândresc generațiile de liceeni distinși din Brăila și care face gloria unui oraș.

B. C.

NU AVEM TIMP DE PIERDUT! este răspunsul pe care-l oferim tuturor aceluia, cari — prin însinudri — încearcă să ne atragă în sfera unor polemici dubioase. Ne mulțumim cu aprecierile cetitorilor, cărora ne străduim să le dăm altceva decât polemici infructuoase, personale și lipsite de orice interes.

„**NUNTA 'N CODRU**” pe care o semnează tânărul poet Constantin Stejar în „Cultura poporului” (No. 300) merită toată atențiunea cetitorilor — pentru că, deși tratează aceeași temă ca E. Eminescu, și Cosbuc, deși se întâlnește cu alevoria Morții, din „Micița”, nu se confundă cu niciuna din operele amintite. Din acest motiv ne permitem să reproducem câteva strofe:

Codru, ne va fi altar,
Preot, salnicul stejar;
Licurici, cădelniți sfinte,
Ce, în raze „să, ne-alinte.

Lumânare, o cicoare,
Cununită, lăcrămioare,
Și beteala din fuior
Toarsă de albinc n'zor.

Gândăceii de mătasă,
Haină mândră îți vor coasă
Spicuită pela brâu
Cu flori albe dela grâu.

VOLUME DE VERSURI vor apărea de: I. Barbu, Mihai Codreanu, Otilia Cazimir

JURISTUL ANDRONACHE DONICI, acela despre care se spunea:

Dacă ai vreo judecată,
Merzi la Donici de-o arată.
Căci el — până și'n pîlăf
Va găsi un paragraf...

a fost comemorat, zilele trecute, la Iași, cu ocaziunea împlinirii unui centenar de la naștere. Au vorbit d-ții St. Berechet și Cavalier de Zotta

CARIERA LITERARA A D-LUI C. KIRITESCU pare a fi departe de a se încheia. Astfel, după interesantele însemnări „Pe Dunăre”, d-sa începe publicarea unei noi serii, „Pe drumuri alpine”, scrise cu aceeași vervă, cu același simț al răspunderii literare, cu mult spirit de observație și cu aceeași îndemănare. Afară de asta, d-sa a prezătit o nouă ediție a „Istoriei războiului” — deastă dată sub formă de povestiri independente scrise mai ales pe înțelesul celor mulți — adică o edițiune cu adevărat literară. Și lista este desigur, departe de a fi încheiată...

MORTUA EST a lui Eminescu formează obiectivul unei bune caracterizări semnate, în revista „Ramuri” de d. T. Păunescu-Ulinu. E desigur, îmbucurătoare această întoarcere a tineretului sure marii înaintași.

P. I. P.

Literara

o seamă de cuvinie

Robert de Flers a urmat cursurile secundare la liceul Fénélon. Elevii aveau să primească vizite zilnice între orele 4 și 5. Într-o zi elevul Robert de Flers văzu o fetiță blondă, cu o pălărioară roz. Fetița căzuta pe cineva. Micul Robert îi spuse:

— Imi dai voce domnișoară, căutați pe fratele dvs. Pierre Sardou, nu așa? Am să vi-l trimit imediat, suntem colegi!...

În aceeași seară, de Flers, care avea numai 12 ani, rugă pe părinții săi să invite Duminiță la ceai pe mîca și drăgălașa Geneviève Sardou. Fiind întrebat de ce dorește să fie invitată el răspunse simplu:

— Fiindcă o iubesc!

După ce conversă cu ea la ceai, micul Robert declară foarte hotărît părinților săi:

— Fetița aceasta va fi soția mea și mă va face fericit!

Peste 16 ani, Geneviève Sardou deveni într-adevăr Geneviève de Flers, admirabila torarășe a lui Robert de Flers!

Cu prilejul lecturii comediei „Primerose”, Robert de Flers, invită câțiva din cei mai de seamă critici și autori parizieni. După ce de Flers termină lectura, care în treacăt fie zis, avu mare succes, autorul citi o scenă asupra căreia avea îndoieli.

— După ce termină de citit această scenă unul din confratii îl întreabă:

— Scena aceasta nu face parte din piesă?

— La început era în piesă, dar pe urmă am renunțat la ea și cred că e mai bine să rămână afară... spuse de Flers.

— Sigur, scena aceasta, n'are ce căuta în „Primerose”? Dacă ai intercala-o în piesă, ar răsturna tot: logica, principiile, tonul, linia și spiritul comediei. Ar fi o catastrofă!

— Crezi? întreabă de Flers.

— Fără discuție! confirmă confratele.

— Atunci, o pun în piesă!

Robert de Flers înțelesese din tonul confratelui că e de bună cea scenă. De altfel, la reprezentare, scena avu cel mai mare succes...

Câteva cugetări ale lui Dumas-fiul:

De ce să nu-și iubească bărbații nevestele, de vreme ce iubesc atât de des pe nevestele altora?

La moartea oamenilor, Dumnezeu îi așteaptă cu undița, dracul cu plasa.

James de Rothschild juca o carte cu prințul de Talleyrand. În momentul când trebuia să plătească, Rothschild scăpă pe jos o monedă de 20 de franci. Imediat începu să o caute cu multă atenție pe sub scaune și masă. Talleyrand, scotându-și portofelul luă o hârtie de 500 franci, o aprinse de la o lumânare care era pe masă și spuse foarte simplu lui Rothschild:

— Imi dai voce să te luminez puțin!...

bazar

PROPAGANDA CARTII GERMANE

Se știe că, profesorul Heuser a înființat, în localurile Columbiei University din New-York, o casă germană. Această casă conține, printre altele, o expoziție permanentă a cărții germane; exemplarele noilor publicațiuni mai importante sunt trimise de Syndicatul din Leipzig și formează un sâmbure de propagandă.

De curând, casa germană a publicat, în catalog al noilor publicațiuni germane, elvețiene și austriace. Acest catalog are un format foarte redus: pentru o perioadă de zece săptămâni, nu indică de cât 200 titluri de cărți. Acestea sunt judicios alese și ajută cetitorilor catalogului la alegerea și cumpărarea lor.

Acest catalog este trimis, gratuit, tuturor bibliotecilor americane, revistelor, universităților, colegiilor, marilor librării și principalilor învățați ai țării.

În curând, acest catalog va conține, în afară de titlu, și un scurt rezumat al fiecărei opere.

O notiță, adăugată catalogului, spune: cărțile, menționate, nu sunt recomandate de Universitatea Columbia, însă redactorul catalogului se angajează să dea clienților toate informațiunile dorite.

Iată de ce cărțile germane sunt mai răspândite decât cele... românești.

TÂNĂRA ACADEMIE FRANCEZĂ

Este o grupare veselă, activă, bogată în cele mai nobile ambițiuni. Jurnalul pe care-l publică, expune astfel programul său:

1° Înființarea librăriilor Tinerii Academiei, atât în Paris, cât și în provincie (avem deja una în Str. Republicii 94).

2° Întinderea edițiilor noastre.

3° Creierea unei antologii a principalilor poeți francezi, vândute foarte eficient, grație tirajului enorm (peste 50.000).

4° Suplimentul artistic al T. A., cu numeroase reproduceri din operele pictorilor și sculptorilor noștri.

5° Turnee teatrale în provincie. (Acest proiect a obținut, în cursul acestui an, o primă realizare foarte promițătoare.

6° Casă de împrumut pe onoare pentru artiști în felul celor studentești.

7° Strângerea raporturilor noastre cu tinerii de elită ai țărilor prietene, în special cu Italia și Spania. (Înființarea unui teatru francez, în Barcelona, de către delegatul nostru, Barthélémy Pons).

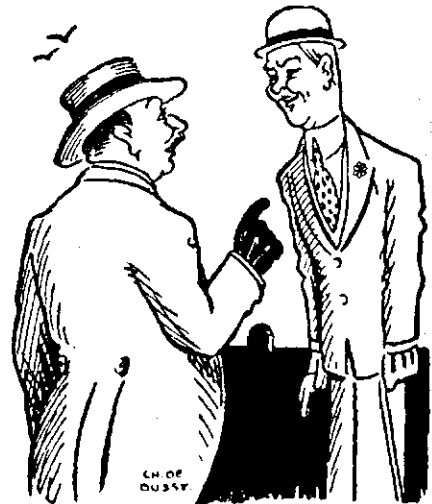
8° Organizarea unui voiaj-tip la Paris cu tinerii intelectuali străini, cari vizitează capitala, pentru ca aceștia să poată cunoaște adevăratul Paris.

Creierea unui cămin francez unde îi vom primi, etc.

Căminul Tinerii Academiei este în str. Claude-Ferrasse 15.

caricatura zilei

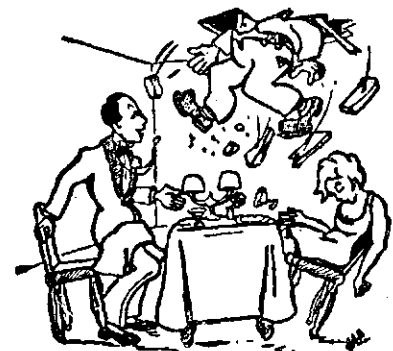
INVITAȚII...

— Nu uita, prietene, să vii mâine seară la simfonia noastră. Nevastă-mea și verișoarele vor cânta până la ora 11. Apoi, la miezul nopții, vom supa copios.

— Cu plăcere! Dar vezi că eu... eu nu pot veni înainte de miezul nopții...

UNDE MANANCA UNUL...

Poftiți! Intrați Domnule: unde mănâncă doi, mănâncă și al treilea...

LA REPLICA

— Inchide fereastra! Nu vezi cum plouă afară?

— E și, dacă-oi închide-o crezi că n-o să mai plouă?

(Dimanche illustré)

BALAURUL CU ȘEAPTE CAPETE

de PETRE ISPIRESCU

A fost odată într-o țară un balaur mare, nevoie mare. El avea șapte capete, trăia într-o groapă, și se hrănea numai cu oameni. Când eșea el la mâncare, toată lumea fugea, se închidea în casă și sta ascunsă până ce-și potolea foamea cu vre-un drumet pe care îl trăgea așa la moarte. Toți oamenii locului se tânguiau de răutatea și de frica balaurului. Rugăcuni și câte în lună și în soare se făcuseră, ca să scape Dumnezeu pe biata omenire de acest nesățios balaur, dară în deșert.

Fel de fel de fermecători fuseseră aduși, însă rămăseră rușinați cu vrajele lor cu tot.

În cele de pe urmă, dacă văzu împăratul că toate sînt în deșert, hotărî ca să dea pe frica lui de soție și jumătate din împărăția sa, aceluia voinic, care va scăpa țara de această urgie, și dete în știre la toată lumea hotărîrea sa.

Iar după ce se duse vestea în țară, mai mulți voinici se vorbiră să meargă împreună la pîndă și să mîntuiască țara de un așa balaur înfricoșat. Ei se înțeleșeră între dînșii ca să facă un foc la marginea cetății, care era mai apropiată de locul unde trăia balaurul și în care cetate era și scaunul împărăției, și acolo să stea să privegheze pe rînd câte unul, pe cînd ceilalți să se odihnească.

Cu acești voinici se întovărăși și un om verde, puțu de Român, știu celea, care auzise de făgăduința împăratului și venise să-și încerce și el norocul.

Porniră, deci, cu toții și aleseră un loc aproape de groapă, și se puseră la pîndă.

Pîndiră o zi, pîndiră două, pîndiră mai multe zile și nu se întâmplă nimic. Iară cînd într-una din zile, cam după sfințitul soarelui, pe cînd era de rînd viteazul nostru să pîndească, eși balaurul din groapă și se îndreptă către voinicii care dormeau pe lângă foc.

Viteazului care priveghea, i se făcu inima cît un purice, dar îmbărlătîndu-se, se repezi și unde se aruncă, mîre asupra balaurului cu sabia goală în mînă, și se luptă cu dîsul, pînă îi veni bine, și hărșt! îi tăie un cap, hărșt! și-i mai tăie unul, și așa câte unul, câte unul, pînă îi tăie șase capete.

Balaurul se svîrcolea de durere și plîsnea din goulă, de te lea fiori de spaimă; viteazul nostru însă se lupta de moarte și obosise, dar tovarășii săi dormeau duși.

Dacă văzu el că tovarășii lui nu se desteaptă, își puse toate puterile, se mai aruncă odată asupra grezavului balaur și-i tăie și capul ce-i mai rămăsese. Atunci un sînge negru lasă din ea, fiara spurcată, și curse, și curse, pînă ce stînsese și foc și tot.

Acum ce să facă viteazul nostru, ca să nu găsească focul stîrs, cînd s'or deștepta tovarășii lui; căci legătura era ca să omore pe acela care va lăsa să se stingă focul. S'apucă mai înainte și scoase limbile din capetele balaurului, le băză în sân și iute, cum putu se sui într-un copaciu înalt, și se uită în toate părțile, că de va vedea undeva vr'o zare luminoasă, să se ducă și să ceară nițel foc, ca să atîțe și pe al lor, ce se stînsese.

Cată într-o parte și intraltă și văzu în depărtare o lumină. Atunci se dete jos și porni într'acolo.

Se duse se duse, pînă ce dete de o pădure în care întălni pe Murgilă, și pe care îl opri pe loc, ca să mai întărzie noaptea. Merse după aceea mai departe și dete peste Miază-noapte, și trebui să o lege și pe dînșea ca să nu dea peste Murgilă. Ce să facă, ce să dreagă, ca să izbutească. O rugă să-l ajute a lua un copaciu în spinare, care, zicea el, îl tăiasse dela rădăcină; o invită el să se puie cu spatele să împingă, pe cînd el tot cu spatele la copaciu de cealaltă parte va trage cu mîinile, ca să-i pice în spinare, și să-l ia să se ducă la treaba lui.

Miază-Noapte, de milă și de rugăciune, cea ce-i făcu, se puse cu spatele la copaciu care i-l arătă viteazul, și pe cînd împingea, el o legă de copac, cobză, și porni înainte, că n'avea vreme de perdut.

Nu făcu multă cale și întălni pe Zorilă; dară lui Zorilă nu prea îi da meșii a sta mult de vorbă, căci zicea că el se duse după Miază Noapte, pe care o luase în goană. Făcu ce făcu și-l puse și pe dînsul la bună rînduială, ca și pe ceilalți doi, dar cu mai mare bătaie de cap. Apoi plecă înainte și se duse pînă ce ajunse la o peșteră mare în care zărise focul.

Acî dete peste alte nevoi. În peșteră acolo trăiau niște oameni uriași cari aveau numai câte un ochiu în frunte. Ceru foc dela dînșii, dar ei în loc de foc, puseră mîna pe dînsul și-l legară. După aceea așezară și un cazan pe foc cu apă și se gătiau să-l fiarbă ca să-l mînănce.

Dară tocmăi cînd era să-l arunce în căldare, un șgomot se auzi nu departe de peștera aceea: toți eșiră, și lăsară pe un bătrîn de-ai lor ca să facă astă treabă. Cum se văzu viteazul nostru singur numai cu unchiașul, îi puse gînd rău. Unchiașul îl deslegă ca să-l bage în cazan; dară voinicul îndată puse mîna pe un tăciune și-l asvărî drept în ochiul bătrînelui, îl orbi și apoi fără să-l dea răgaz a zice nici cărc! îi puse o piedecă și-i făcu vînt în cazan.

Luă focul după care venise, o apucă la sănătoasa, și scăpă cu fața curată.

Ajunșând la Zorilă, îi dete drumul tot așa făcu și cu Miază-Noapte, și cu Murgilă.

Cînd ajunse la tovarășii săi, ei tot mai dormeau.

N'apucă să atîțe focul bine, și tovarășii săi deșteptîndu-se, ziseră:

— Dară lungă noapte fu asta mîă vere.

— Lungă da, vericule, răspunse viteazul.

Ei se sculară, apoi începură a se întinde și a căsca; dară se cutremurară cînd văzură mîna de lighioană lângă dînșii și un lac de sînge cît pe colo. Sgîră ochii și cu mare mirare băgară de seamă că capetele balaurului lipsese iară viteazul nu le spuse nimic din cele ce pățise, de teamă să nu între ură între dînșii, și se întoarșeră cu toții în oraș.

Pasă-mi-te, bucătarul împăratului, un țigan negru și bizal, se dusesse d'a minune să vadă ce mai ala bala, pe la flăcări ce stau de pîndă. Și dacă dete peste dînșii dormind și peste dihania spurcată fără răsufare, el se aruncă cu sâfîrul dela bucătărie și-i tăie capetele. Apoi merse la împăratul cu capetele și

le arătă, fălindu-se că el a făcut ia bînda.

Iară împăratul dacă văzu că se înfățișează bucătarul curții cu isbînda, făcu o masă mare, ca să-l logodească cu fie-sa.

Țiganul arăta la toată lumea haimele sale pe care le umpluse de sînge, ca să fie crezut.

Cînd ajunse viteazul nostru la palat împăratul cu voie bună ședea la masă; iar cioropina sta în capul mesei pe șapte perne.

Cum ajunse la împărat, îi zise voinicului:

— Prea înălțate Impărate, am auzi că oarecine s'ar fi lăudat către Măria Ta că el ar fi ucis pe balaur. Nu e adevărat, Măria Ta, eu sînt acela care l'am omorit.

— Mînji, mojicule, strigă țiganul în gîmfat.

Și porunca slujitorilor să-l dea afară împăratul care nu prea credea să fi făcut țiganul astă voinicie, zise:

— Cu ce poți dovedi zisele tale, voinicule?

— Zisele mele, răspunse viteazul, se pot dovedi prea bine; porunciți numai ca mai întîi să caute dacă capetele balaurului care stau colo la iveală, au și limbile lor.

— Să caute, să caute, zise bahnîța.

El însă o cam băgase pe mînică.

Atunci căutară, și la nici unul din capete nu găsiră limbă; iar meserii înmărmuriră, căci ce va să zică asta.

Țiganul care o sfeclise de tot, și care se căia de ce n'a căutat capetele în gură, mai înainte de a le aduce la împăratul, strigă:

— Dați-l afară că e un smintit și nu știe ce vorbește.

Împăratul însă zise:

— Tu, voinicule, va să zică ne dai să înțelegem că acela a omorit pe balaur care va arăta limbile.

— Fugi d'acolo, împărate, zise țiganul care tremura ca varga și se îngălbenise ca ceara, nu vezi că asta e un deșuchiat, care a venit aici să ne amăgească?

— Cine amăgește, răspunse voinicul liniștit, să-și ia pedeapsa.

El începu a scoate limbile din sân și a le arăta la toată adunarea.

După aceea voinicul nostru spuse toate câte a pățit, și cum a făcut de a țînt noaptea atît de mult timp.

Nu-i trebui împăratului să se gîndească mult și să vadă că voinicul care vorbira avea dreptate; și cum era de supărat pe țigan pentru mișelia și minciuna lui cea nerușinată, porunci și nămai decît se aduse doi cai neînvățați și doi saci de nuci; legă pe țigan de coatele cailor și sacii de nuci și le dete drumul.

Ei o luară la fugă prin smîrcuri; și unde cădea nuca, cădea și bucățica, pînă ce s'a prăpădit și țigan și tot.

În urmă pregătindu-se lucrurile, după câteva zile, se făcu nuntă mare, și luă Românășul nostru pe fata împăratului de soție, puindu-l și în scaunul împărăției; iar fata lăcrîmă și multumii lui Dumnezeu că a scăpat-o de slujenia pămîntului, de harapina spurcată.

Eram și eu p'acolo și dedeam ajutor la nuntă, unde căram apă cu ciurul la sfîrșitul nunții aduseră un coș de prune uscate să arunce în ale guri căsate.

carti redate în extrase

VIATA LUI CHARLES DICKENS

de S. K. CHESTERTON

Spirit analitic și sintetic în același timp și condus de o obiectivitate aproape științifică, S. K. Chesterton reușește să ne prezinte, în mod strălucit, viața și opera lui Charles Dickens, unul dintre cei mai mari romancieri englezi.

COPILARIA

Charles Dickens s'a născut în Landport, în insula Portsoken, la 7 Februarie 1812. Tatăl său era angajat al Intendenței Marinei; om sincer și bun, însă cu vederi largi asupra vieții, a neglijat complet educația fiului său: îi plăcea mai mult să-l audă cântând șansonete decât să-i fie profesor.

Charles Dickens și-a petrecut copilăria în orașul Chatana: viața i se desfășura în lunguri marilor drumuri ale comitatului Kent. A fost un copil fenomenal, un paradox psihologic: era prea iritabil, fiindcă era prea fericit; extrem de socialabil dar și extrem de băgănos. Sănătatea lui delicată, îl ținea departe de ceilalți copii: se retrăgea înăuntrul său, unde mințea-i lucra cu înfrigurare. Era un copil precoce, ambițios și entuziast.

Tatăl său sărăcește și din cauza datoriilor este închis. Charles Dickens e nevoit să intre lucrător la o fabrică de cremă de ghețe. Toată ziua muncia, iar seara se retrăgea trist într-o pensiuie la o doamnă bătrână, unde erau mai mulți copii în aceeași situație cu dănsul.

Pentru Charles Dickens, copil cu mari dispozițiuni intelectuale, grosolană lucrurilor mușca, atelierul, camarazi, convorbirea, aveau efectul unui coșmar apăsător. Momentul cel mai dureros însă al vieții lui, a fost atunci când a văzut pe sora lui Jenny primind un premiu dela Academia Regală de muzică.

Nu puteam spune el, suporta ideea că eram de artă de aceste oncuri. Lacrămile îmi veniră în ochi. Inima mi se sfărâșcă. Culcându-mă, în seara aceea, rugai pe Dumnezeu să-ți prindă umilinții mele și părăsirii în care trăiam. Nu suferisem încă niciodată atât, deși nu eram deloc învidios.

Acest copil însă, care începea lucrul său gemând, care suferia de foame de patru—cinci ori pe săptămână, devine omul cărui două generații de critici influenți i-au adus reproșul de a fi văzut viața prea în roz.

Era de un orgoliu aproape sălbatic. Într-o zi i se făcu rău, în timpul lucrului, la fabrică Bob Fagin, un camarad al său, după ce-l îngrijise toată ziua, insistă să-l conducă acasă. Situația devenise tragi-comică. Fagin, în încapățănarea lui cavalerescă, mai bine ar fi murit decât să nu-și fi condus prietenul bolnav acasă. Dickens, în amorul său propriu, mai bine ar fi murit decât să desvăluie lui Fagin că tatăl său este în închisoare: unul era urmărit de compătimire, celălalt de un egoism aproape păgân. După ce umblară ca doi nebuni pe uliți, Dickens mulțumi lui Fagin și sună la prima poartă în momentul când

prietenul său trecea colțul străzii; cu un tupeu extraordinar întrebă servitoarea, care-i deschise, dacă D. Robert Fagin nu locuiește acolo. Nemuritorul Dickens se descoperă în această scenă de retenție, jucată după o zi de suferință.

TINERETEA

După ieșirea din închisoare a tatălui său, care simțise nefericirea și inteligența copilului, Charles Dickens fu trimis la școală. Pentru el nu era de loc o experiență banală faptul că intra în școală plecând din viața activă, în loc de a ieși din școală pentru a păși în lume. După ce isprăvește Academia lui M. Wellington, din Mornington, intră secretar la avocatul M. Blackmore.

Dorința lui Dickens de a ajunge însă cineva nu putea fi satisfăcută cu acest post: fără ajutorul nimănui, învață reportajul, studiind legile și stenografia. Este un contrast izbitor între educația liberă, la care fusese supus de părinți săi și severitatea feroce pe care și-o impuse singur.

Charles Dickens era un om foarte slab dar și foarte tare. Era capabil să plângă în orice moment ca un copil, nervos peste măsură și totuși nestrămutat în hotărâri, muncitor și plin de curaj în cele mai grele întreprinderi.

În vârstă de 19 ani, ajunge redactor la Camera Comunelor și cel mai bun stenograf al vremii.

Stenograf, reporter, apoi jurnalist de frunte este ales redactor parlamentar întâi la *The True Sun*, apoi la *The Mirror of Parliament* și în urmă la *The Morning Chronicle*.

Foarte puțin impresionat de grandoea premierilor din Parlament, Dickens consideră Camera Comunelor și Camera Lordilor ca un teatru, unde se joacă un fel de comedie. Ajunge să disprețuiască Constituția britanică.

Debutează în literatură cu: *Amintirile lui Boz*, o culegere a scrierilor sale, publicate în *Old Monthly Magazine*. Această lucrare arată intențiunea lui Dickens de a reda, pr'n exagerare, o burghezie cât mai simpatetică.

Se căsătorește, la 2 Aprilie 1836, cu una dintre cele șase fete ale prietenului său George Hogart, dela *Chronicle*.

După căsătorie publică *Jurnalul postum al clubului Pickwick*, care îi anunță o strălucită carieră literară.

AVENTURILE LUI PICKWICK

Aparițiunea *Aventurilor lui Pickwick* dădu loc unei inverșunate discuții literare. Valoarea operei constă în torrentul continuu al unei verve inventive și in-

genioase: tema nu există. Nu este un roman, fiindcă orice roman are un subiect. De altfel aceasta este caracteristica operelor lui Dickens: acțiunea nu există decât pentru a pune în scenă caracterele. Preocupățiunea de căpetenie a lui Dickens nu este istorisirea, personajele sunt acelea care au rolul de căpetenie. Operele lui nu sunt propriu zis niște romane: sunt mai mult bucăți dintr-o substanță fluidă și complexă numită Dickens.

Aventurile lui Pickwick sunt lucrute în colaborare cu Seymour: Seymour detonează dustrațiile și Dickens scrie textul. Ceva mai târziu, Seymour pretinde că el a fost acela care a avut întâi ideea acestei opere. Reclamațiunile lui Seymour nu fură, în definitiv, decât un compliment pentru Dickens care a știut să sfârșească storiia neisprăvită a primului, înșulând personajilor o viață îndrăcită.

Cu *Aventurile lui Pickwick*, Dickens s'a ridicat la un nivel artistic pe care nu l-a mai putut depăși.

Opera lui Dickens poate fi considerată mai mult o mitologie: Dickens este cel din urmă și cel mai mare mitolog. Nu a răușit întotdeauna să facă din personajele sale oameni, însă totdeauna a răușit să facă semi-zei, etern trăitori.

MAREA POPULARITATE A LUI DICKENS

Dickens este foarte răspândit, foarte gustat și câștigă mulți bani, realizând paradoxul: strânge avere, făcând poezie. El exemplifică, în mod admirabil, la ce culme se poate ajunge, când un autor de geniu are același gust literar pe care îl are marele public. Dickens nu se cobora pentru a vorbi poporului; din contră, el ridică poporul la dănsul; se apropia de mulțime ca de o divinitate, sacrificându-i bogățiile sale și sângele său.

Forța lui consistă în faptul că, putea să exprime cu o energie și o vioiciune extraordinară toate lucrurile accesibile inteligenței vulgare.

Moartea cunnaței sale îl îndurerează adânc, paralizându-i, pentru câțiva timp, activitatea: iuba atât de mult această familie, încât o considera ca pe a sa proprie, luând intens parte la toate bucuriile și durerile ei. Era un om capabil să moară sau de iubire, sau de durere.

La sfârșitul anului 1838, publică *Oliver Twist*. Lucrează până la surmenaj: începe publicarea lucrării *Nicholas Nickleby*, și editează *Memoriile lui Grimaldi*.

Lumea întreagă cere cărțile lui Dickens, care lucrează zi și noapte, fără preget.

In 1841 i se cere un nou roman: *Bar-naby-Rudge* vede lumina zilei.

In Ianuarie 1842, Dickens pleacă în Statele-Unite

IN AMERICA

Dotat cu mult bun simț și cu o sensibilitate feminină, Dickens urmărește în politică drumul tras de Revoluție. El vede Anglia cu ochii unui democrat american: își bătea joc de monarhia și de oligarhia engleză și credea că, voiajul în America îl va duce la realizarea visului său: o democrație sublimă.

Inconjurat și aclamat ca un democrat ilustru, primit foarte călduros de scriitorii americani, după vizitarea orașelor satelor și chiar a locurilor sălbatice din America, el se convinge de adevărul lucrurilor. Săparat și de faptul că Americanii falsifică scrierile lui, călcându-i drepturile de autor, Dickens după ce revine în Anglia, publică în 1842: *Note Americane*, reluate și întregite în: *Viața și aventurile lui Martin Chuzzlewit*, 1843.

America lui *Martin Chuzzlewit* este o casă de nebuni, însă o casă de nebuni către care aleargă toți: pretențiunea americanilor de a fi atins perfecțiunea este o nebunie. Numai nebunul trăiește pe o jumătate de adevăr și pretinde această jumătate un întreg: Americanii pretind că America este o republică democratică desăvârșită și, de fapt, nu este decât tirania isbitoare a unei minorități egoiste.

DICKENS ȘI CRACIUNUL

In Iulie 1844, Dickens vizitează Italia, rezumându-și voiajul în lucrarea: *Scene Italiene*. Nu există, în această scriere amuzantă, o singură pagină care să arate că Dickens a simțit emoțiile cari le încercăm în sudul Europei, Dickens în voiaj, nu este altceva decât un englez în voiaj.

Sub soarele meridional, Dickens evocă ceața și bruma londoniană, pentru care a avut simpatie cu totul specială: a fost singurul poet al ceții.

In timpul voiajului în Italia, Dickens scrie trei povești de crăciun publicate în lucrarea: *Crăciunul*. Sunt poveștile crăciunului din orașele engleze, povești pline de ceață, de zăpadă de grindină și de bucurie, Dela început până la sfârșit, povestea cântă ca un om fericit. Sunt trei cântece pline de lirism.

PERIOADA TRANZIȚIEI

In Iunie 1845, Dickens se întoarce în Londra, ca director al ziarului *Daily News*. Spiritul său devine neliniștit. Pleacă, la 1846, în Elveția la Lausanne unde încearcă să scrie *Dombey și fiul*; nu poate să realizeze însă nimic de valoare: „personagiile mele sunt amortite când nu sunt inconjurate de multime” scrie el, atribuind slăbiciunea scrisului său, faptului că este departe de Londra, pe care o iubea atât de mult.

Este într-o agitație continuă: se plimba toată ziua și scria toată noaptea. Practică realismul, încercând să cucerească noi calități literare, chiar cu riscul imitării altor scriitori.

Reușește să elimine o mare parte din elementele declamatoare și doctrinare, cari făceau caracteristica primelor sale scrieri. Își dă toate sălțile să atingă perfecțiunea, îndepărtând toate greșelile sale trecute; nu se mulțumește să fie

original, dorește să fie real. Realismul îl duce așa departe, încât spune că toate scrierile sale nu sunt altceva decât copia credincioasă a vieții și personagiile sunt oameni reali de pe ulițele Londrei, *Dombey* și fiul reprezintă ultima sa farsă.

Dickens vrea să scrie un roman complet, *David Copperfield* este prima lucrare în care vorbește despre dânsul: un fel de auto-biografie deghizată. Această operă corespunde unei evoluțiuni ulterioare.

Bleak House este cartea minunată, care urmează acestei epoci de tranziție: ea prezintă toată perfecțiunea realistă la care a putut ajunge Dickens.

ULTIMELE SCRIERI

Dickens era brunet, de statură mijlocie, purta barbă. Ochii erau de o strălucire și de o vioiciune extraordinară: avea gura mare și nobilă. Fața-i era de culoare închisă, cu reflexe metalice.

Se îmbrăca după gusturile cele mai bizare.

Viața sa particulară conține o tragedie și zece mii de comedii: tragedia este falimentul căsătoriei sale, la moare un copil; suferă însă fără violență și fără umilință; sfârșitul vieții nu este atât de tragic ca sfârșitul subită. Cele zece mii de comedii sunt chiar viața lui cu variatele ei aspecte.

Dickens este nepuizabil: veșnic spon-tan și veșnic nou. Îi plăcea să laude băutura deși nu bea și avea slăbiciune pentru anglicanism.

Sensibil, teatral, surprinzător, puțin snob și puțin bufon, avea mania incurabilă de a se comenta singur. Fusesse jurnalist, actor, magician, poet și în toate aceste ocupațiuni săpase originalitatea lui genială.

Scrie *Timpurile grele*, cel mai mare monument literar al său.

Mica Dorit, publicată în 1857, foarte subtilă și plină de tristețe.

Povestea a două orașe, 1859, de o eloquentă neîntrecută încă în scrierile sale.

Marile nădejdi, 1860--1861, plină de echilibru și de calm.

Amicul nostru comun, 1864, satirică și fantezistă.

Misterul lui Edwin Drood, 1870, cea mai ambițioasă operă a lui, a rămas neisprăvită, fiindcă autorul moare.

Deși surmenat peste măsură, în urma unui turneu de conferințe în America, totuși Dickens nu încetează lucrul. Oboseala îi provoacă o activitate febrilă: starea sa se înrăutățește, cum se înrăutățește starea unui om care bea pentru a remedia efectul băuturii.

Moare, în 1870, fiind regretat de toată Anglia și de toți admiratorii săi din întreaga lume.

Nici un epitaf nu i se potrivește mai bine decât cel, scris de el pe mormântul eroinei ultimului său roman,

„Oprește-te, străinule, și întreabă-te: Pot eu să fac ceace a făcut el? Dacă nu, roșește și retrage-te”.

OPTIMISMUL ȘI EROII LUI DICKENS

Dickens a fost un creator: acesta este primul și ultimul merit al său. Cantitatea, fecunditatea de necrezut a invențiilor personajilor este caracterul divin al geniului său. Umorul fiind mijlocul de expresiune și unicul drum pe care Dickens l-a putut lua pentru a ne emoționa.

Toți eroii principali ai lui Dickens sunt mari și nevinovați. Acești tipi colosali și grotesci au fost descoperiți de Dickens în popor.

Dickens a fost numit *optimist vulgar*. Era de o generozitate obraznică cu eroii lui, la sfârșitul romanelor.

In discursurile lui reformatoare, Dickens striga: „suprimați sărăcia” și în descrierile vieții reale scria: „fericiți cei săraci”.

Veselia lui Dickens nu era motivată din contra dezordonată și complet inexplicabilă.

Crescut pe vremea unei democrații, care incuraja și vedea în fiecare cetățean o personalitate, dotat cu un optimism extraordinar și cu o imaginație puțin cunoscută Dickens a creat prin exagerarea vieții opere nemuritoare.

Cetindu-l pe Dickens, dacă nu-l găsești divin, îl zăsești vulgar și dacă nu râzi cu dânsul, ți-e ușor să râzi de el.

In opera lui între sublim și ridicol nu este decât un singur pas.

Tenul strălucitor al petalelor trandafirilor

il veți dobândi întrebuițând Crema, Pudra și Săpunul Simon care îndeplinesc întreitul scop: purifică pielea, o fac suplă și o hrănesc.

CRÈME SIMON
PARIS